

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Henna-Mari Rautio

Ympäristöinnovaatioiden testaus tapahtumissa

Case Varjo

Opinnäytetyö
Syksy 2022
Liiketalous ja kulttuuri
Kulttuurituotanto AMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Tutkinto-ohjelma: Kulttuurituotanto AMK

Suuntautumisvaihtoehto: Kulttuurituotanto

Tekijä: Henna-Mari Rautio

Työn nimi: Ympäristöinnovaatioiden testaus tapahtumissa: Case Varjo

Ohjaaja: Jussi Kareinen

Vuosi: 2022

Sivumäärä: 47

Liitteiden lukumäärä: -

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, miten Euroopan kestävin kulttuuripääkaupunki-hankkeen mahdollistama Varjo-festivaalilla toteutettu Vastuullinen tumppaus -innovaatiotestaus sujui, sekä miten kahden eri innovaation, taskutuhkisten jakamisen ja markkinointikampanjan, yhdistäminen onnistui. Opinnäytetyö vastaa myös kysymykseen, kannustiko innovaatiotestaus taskutuhkiksen käyttäjiä jatkamaan vastuullista tumppausta myös festivaalin jälkeen.

Oulu on Euroopan kulttuuripääkaupunki vuonna 2026. Oulun kaupunki ja Pohjois-Pohjanmaan liitto ovat käynnistäneet hankkeen nimeltä Euroopan kestävin kulttuuripääkaupunki. Euroopan kestävin kulttuuripääkaupunki-hankkeen tavoitteena on, että Pohjois-Pohjanmaalla järjestettävät tapahtumat toteutettaisiin mahdollisimman ympäristövastuullisesti ja hiilineutraalisti vuonna 2026.

Tapahtumilla on ollut mahdollisuus ilmoittaa ympäristöhaasteensa hankkeelle, ja esimerkiksi yritykset tai yksityishenkilöt ovat voineet keksiä innovatiivisia tapoja auttaa tapahtumia. Palvelumuotoilun prosessi on olennainen osa innovaatioiden testausta, koska testauksen tarkoitus on kehittää ratkaisuja Varjo-festivaalin ympäristöhaasteeseen.

Opinnäytetyössä käytettiin laadullisia tutkimusmenetelmiä: havainnointia ja kyselyä. Tämän lisäksi opinnäytetyössä on käytetty aineistoina innovaatiotestaajien loppuraportteja ja osapuolten palautteita.

Opinnäytetyöni kokoaa Euroopan kestävin kulttuuripääkaupunki-hankkeelle kattavan paketin Varjo-festivaalilla toteutetusta Vastuullinen tumppaus -innovaatiotestauksesta ja siitä, miten kahden innovaation yhdistäminen onnistui. Tulosten perusteella toteutettu innovaatiotestaus oli onnistunut ja innovaatioiden yhdistäminen tuotti paremman lopputuloksen kuin yhden innovaation kokeilu olisi tuottanut. Kävijäkyselyn perusteella pieni osa taskutuhkisten käyttäjistä myös jatkoi vastuullista tumppausta tapahtuman jälkeen.

¹ Asiasanat: innovaatiotestaus, tapahtumien ympäristövastuu, tumppaus, palvelumuotoilu

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Degree programme: Cultural management

Specialisation: Cultural management

Author/s: Henna-Mari Rautio

Title of thesis: Testing environmental innovations in events: Case Varjo

Supervisor(s): Jussi Kareinen

Year: 2022

Number of pages: 47

Number of appendices: -

The aim of this thesis is twofold: to find out how the innovation testing was carried out at the Varjo festival and if the combination of two different innovations (the distribution of pocket ashtrays and a marketing campaign) was successful. The thesis also answers the question of whether or not the innovation testing encouraged pocket ashtray users to continue responsible stubbing out of cigarettes even after the festival.

Oulu is the European capital of culture in 2026. The city of Oulu and the Council of Oulu Region have launched a project called 'The Most Sustainable European Capital of Culture' (TMSESC). This project looks for solutions to events' and festivals' environmental challenges by providing eco-innovations with a test platform. The aim is that production models for sustainable events are widely used throughout the region in 2026 when Oulu becomes the European Capital of Culture.

The goal of TMSSESC is that the events organized in Northern Ostrobothnia are implemented as environmentally responsible and as carbon neutral as possible. Events have had the opportunity to report their environmental challenges to the project, and, for example, companies or individuals have been able to come up with innovative ways to help the events. Service design is an essential part of innovation testing, as the purpose of testing is to develop solutions to the Varjo festival's environmental challenges.

Qualitative research methods, such as observation and surveys, were used in the thesis. In addition to this, the final reports of the innovation testers and feedback from the parties have been used as materials in the thesis.

The thesis compiles a comprehensive package for the *The most sustainable European capital of culture* project about the implemented responsible stubbing out of cigarettes innovation testing and how the combination of the two innovations worked out.

Based on the results, the innovation testing was successful, and the combination of the two innovations produced a better end result than the experiment of a single innovation would have produced. Based on the visitor survey, a small number of pocket ashtray users also continued using it after the event.

¹ Keywords: innovation testing, environmental responsibility, stubbing of cigarettes, service design

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkuuettelo	6
1 JOHDANTO	7
2 TAPAHTUMIEN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET	8
2.1 Kestävä kehitys	8
2.2 Ympäristövastuu.....	9
2.3 Ekokompassi- ympäristösertifikaatti	10
2.4 Hiilijalanjälki ja päästöjen kompensointi	11
2.5 Tupakantumpit ja jätelain uudistus	14
3 PALVELUMUOTOILU	16
3.1 Palvelumuotoilu tapahtumissa.....	17
3.2 Ympäristöinnovaatioiden testaus tapahtumissa	17
3.2.1 Innofest	18
3.2.2 Into Seinäjoki: Test it - tapahtumista buustia bisnekseen	19
4 TUTKIMUSMENETELMÄT	21
4.1 Havainnointi	21
4.2 Kysely.....	22
5 VARJO-FESTIVAALI JA VASTUULLINEN TUMPPAUS.....	23
5.1 Varjon ympäristöhaaste.....	23
5.2 Innovaatioehdotukset	24
6 VARJON INNOVAATIOTESTAUS 5.-6.8.2022	26
6.1 Testauksen toteutus	26
6.1.1 Zero Waste Finland.....	28
6.1.2 Mulperi Media	30
6.2 Testauksen haasteet	31
6.3 Varjon tuottajan palaute	32
6.4 Euroopan kestävin kulttuuripääkaupunki-hankkeen ajatuksia	33

7	VARJO-FESTIVAALIN KÄVIJÄKYSSELYN TULOKSET	35
7.1	Vastuullinen tumppaus -osion 1. kysymys.....	36
7.2	Vastuullinen tumppaus -osion 2. kysymys.....	38
7.3	Vastuullinen tumppaus -osion 3. kysymys.....	39
7.4	Vastuullinen tumppaus -osion 4. kysymys.....	40
8	POHDINTA	42
	LÄHTEET	44

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuva 1. Ekokompassin 10 kriteeriä (Ekokompassi, i.a.-b).	11
Kuva 2. Keski-vertosuomalaisen hiilijalanjälki (Sitra 15.2.2018).	12
Kuva 3. Ympäristöministeriön kriteerit hyvälle päästökompensaatiolle (Ympäristöministeriö, i.a.-b).....	14
Kuva 4. Kuvakaappaus Euroopan kestävin kulttuuripääkaupunki -hankkeen verkkosivuilta (henkilökohtainen tiedonanto, 6.9.2022).	24
Kuva 5. Zero Waste Finlandin roll up (kuva: Henna Rautio).	27
Kuva 6. Taskutuhkikset tarroineen (kuva: Henna Rautio).	28
Kuva 7. Markkinointikampanja screeneillä (kuva: Sanni Hujanen).....	30
Kuva 8. Mulperi Median tumppipartio (kuva: Sanni Hujanen).	31
Kuvio 1. Palvelumuotoilun prosessin vaiheet (Palvelumuotoilu Palo, i.a.).	16
Kuvio 2. Varjo-festivaalin kävijäkyselyn vastaajien ikäjakauma.	35
Kuvio 3. Varjo-festivaalin kävijäkyselyn vastaajien ammatillinen tilanne.....	36
Kuvio 4. Varjo-festivaalin kävijäkyselyn vastuullinen tumppaus -osion kysymyksen nro 1 vastausjakauma (henkilökohtainen tiedonanto, 24.10.2022).	37
Kuvio 5. Varjo-festivaalin kävijäkyselyn Vastuullinen tumppaus -osion kysymyksen nro 2 vastausjakauma (henkilökohtainen tiedonanto, 24.10.2022).	38
Kuvio 6. Varjo-festivaalin kävijäkyselyn Vastuullinen tumppaus -osion 4. kysymyksen vastausjakauma (henkilökohtainen tiedonanto, 24.10.2022).	41
Taulukko 1. Varjon kävijäkyselyn vastuullinen tumppaus -osion 3. kysymyksen vastaukset.	40

1 JOHDANTO

Oulu on Euroopan kulttuuripääkaupunki vuonna 2026. Tähän liittyen Oulun kaupunki ja Pohjois-Pohjanmaan liitto ovat yhdessä käynnistäneet hankkeen nimeltä Euroopan kestävin kulttuuripääkaupunki. Euroopan kestävin kulttuuripääkaupunki -hankkeen (Oulun kaupunki, i.a.-a) tavoitteena on, että Pohjois-Pohjanmaalla järjestettävät tapahtumat toteutettaisiin mahdollisimman ympäristövastuullisesti ja hiilineutraalisti kun Oulu on kulttuuripääkaupunki vuonna 2026. Tapahtumilla on ollut mahdollisuus ilmoittaa ympäristöhaasteensa hankkeelle, ja esimerkiksi yritykset tai yksityishenkilöt ovat voineet keksiä innovatiivisia tapoja auttaa tapahtumia. Euroopan kestävin kulttuuripääkaupunki -hankkeen avulla innovaatioille järjestetään testialusta festivaaleilla ja tapahtumissa.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää, miten Euroopan kestävin kulttuuripääkaupunki -hankkeen mahdollistama Varjo-festivaalilla toteutettu Vastuullinen tumppaus -innovaatiotestaus sujui, sekä miten kahden eri innovaation yhdistäminen onnistui. Halusin myös selvittää, kannustiko innovaatiotestaus taskutuhkisten käyttäjiä jatkamaan vastuullista tumppausta myös festivaalin jälkeen.

Opinnäytetyöni aihe on tärkeä ja myös ajankohtainen, koska tupakantumpit ovat todellinen ongelma ympäristölle. Ne sisältävät myrkkyjä ja muovia, eivätkä ne maadu (Suomen ASH, i.a.-a). Suomen tavoitteena on savuton Suomi vuoteen 2030 mennessä (Savuton Suomi, i.a.). Tavoite on hyvin kunnianhimoinen, mutta varmasti myös saavutettavissa. Se ei kuitenkaan poista olemassa olevaa ongelmaa tupakantumppien ja tumppauksen suhteen. En myöskään usko, että tupakointi tulee loppumaan kokonaan Suomesta, joten on tärkeää miettiä, miten tupakoitsijat saataisiin tumppaamaan savukkeensa vastuullisemmin.

Opinnäytetyöni toteutusta varten käytin laadullisia menetelmiä. Olin mukana havainnoimassa testausta, keskustelin testauksen toteuttajien kanssa ja Varjo-festivaalin toteuttamassa kävijäkyselyssä oli muutama kysymys liittyen innovaatiotestaukseen. Näiden lisäksi sain käyttööni myös testaajien loppuraportit.

Opinnäytetyöni on kattava koonti siitä, miten Euroopan kestävin kulttuuripääkaupunki -hankkeen innovaatiotestaus onnistui. Se kertoo, miten kahden eri innovaation yhdistäminen onnistui ja antaa ehdotuksia siitä, miten vastuulliseen tumppaukseen kannustavaa työtä voisi jatkaa.

2 TAPAHTUMIEN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET

Tapahtumat kuormittavat ympäristöä ja jättävät siihen jälkensä (Euroopan kestävin kulttuuripääkaupunki, i.a.-a). Tapahtumien ympäristövaikutukset voivat kohdistua muun muassa luontoon sekä ihmisten terveyteen ja elinolosuhteisiin. Live-ton (i.a.) mukaan huolellisesti ennakoimalla tapahtumien haitallisia vaikutuksia ympäristöön voidaan vähentää. Ympäristövastuullisuus olisikin syytä ottaa jokaisen tapahtuman suunnittelun lähtökohdaksi.

Euroopan kestävin kulttuuripääkaupunki -sivun (i.a.-a) mukaan tapahtumiin liikutaan usein autoilla ja lentokoneilla ja niiden yleisö jättää usein jälkeensä muovisten kertakäyttöastioiden vuoria sekä ylitse pursuavia, lajittelemattomia jäteastioita. Myös tapahtumien sähkönkulutus on suuri. Tapahtumajärjestäjät ovat suuressa roolissa, kun puhutaan tapahtumien ympäristövaikutuksista.

2.1 Kestävä kehitys

Ympäristöministeriön (i.a.-a) mukaan biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien toimivuuden ylläpitäminen ovat kestävän kehityksen perusehtoja.

Ympäristöministeriön (i.a.-a) määritelmän mukaan

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa myös, että ympäristö, ihminen ja talous otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa.

Kestävä kehitys tarkoittaa siis maapallon hyvinvoinnin rajoissa tapahtuvaa ihmisten hyvinvointia (Kestävä kehitys, i.a.).

Ympäristöministeriön (i.a.-a) mukaan kestävä kehitys jaotellaan neljään eri osa-alueeseen: ekologiseen, taloudelliseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen kestävyys. Kestävän kehityksen eri ulottuvuudet näkyvät monissa tapahtumissa jollain tapaa, esimerkiksi kierrättämisenä tai ekologisemman sähkön käyttämisenä. Ekologisen kestävyysden keskeisin asia on varovaisuusperiaatteen noudattaminen. Tämä tarkoittaa sitä, että täyden tieteellisen näytön puuttumisella ei voida perustella ympäristön tilan heikkenemistä estävien toimien lykkäämistä.

Ekologisen kestävyuden kannalta sekä kansalliset toimenpiteet että kansainvälinen yhteistyö ovat erittäin tärkeässä asemassa.

Taloudellisesti kestävä kehitys on Ympäristöministeriön (i.a.-a) mukaan laadullisesti ja sisällöllisesti tasapainoista kasvua, joka ei perustu velkaantumiseen tai luonnonvarojen tuhoamiseen. Kestävä talous tarkoittaa käytännössä kuluttamisen vähentämistä ja ekologisesti tehokkaampaa toimintaa. Härmän ja Nasibin (i.a.) mukaan kestävä talouden peruseriaatteisiin kuuluu uusiutuvien luonnonvarojen käyttö, uusiutumattomien luonnonvarojen kohtuukäyttö, jätteiden minimoiminen sekä kierrätys. Kestävä talous on myös sosiaalisen kestävyuden perusta.

Sosiaalisella kestävyydellä tarkoitetaan Härmän ja Nasibin (i.a.) mukaan sitä, että hyvinvoinnin edellytykset siirtyvät kehittymällä aina sukupolvelta seuraavalle. Yksilöiden eriarvoisuuden väheneminen hyvinvoinnissa ja osallisuudessa on sosiaalisen kestävyuden tavoite. Jotta kehitys voi olla sosiaalisesti kestävä, on yhteiskunnan jäsenten oltava yhdenvertaisia ja tasa-arvoisia. Esimerkkejä sosiaalisen kestävyuden haasteista ovat muun muassa väestönkasvu, köyhyys sekä sukupuolten välinen epätasa-arvo.

Myös kulttuurisen kehityksen yksi keskeisistä tavoitteista on Härmän ja Nasibin (i.a.) mukaan hyvinvoinnin edellytysten siirtyminen eteenpäin. Kulttuurinen kestävyys pitää sisällään myös kulttuuriperinnön vaalimisen eli tavoitteena on varmistaa kulttuurien kehittyminen ja säilyminen. Kulttuuriperinnön vaalimisen lisäksi kulttuurisen kestävyuden tavoitteena on kulttuurien välisen rinnakkaiselon edistäminen.

2.2 Ympäristövastuu

Tapahtumien ympäristövaikutuksista puhuttaessa ympäristövastuu on tärkeä termi. Liveton (i.a.) tapahtumapelikirjan mukaan se tarkoittaa ympäristövaikutusten tuntemista ja hallitsemista. Tapahtumajärjestäjien täytyy tiedostaa ja ottaa tapahtumien ympäristövaikutukset huomioon jo suunnittelun alkuvaiheessa. Tapahtumalla on elinkaari, joka alkaa suunnittelusta ja päättyy itse tapahtumaan ja sen jälkitöihin, eli siivoamiseen.

On myös hyvä pitää mielessä, että vastuullisuus ei saisi olla kiinni tapahtuman koosta (Pajunen, 2018). Esimerkiksi Hailuodossa järjestettävä persoonallinen musiikki- ja

kirjallisuusfestivaali Bättre Folk tarjoaa kävijöilleen paikallista lähiruokaa ja viiniä oikeista lauseista, sekä suosittelee, että paikalle saavutaan busseilla tai pyörällä.

Liveton (i.a.) ohjeistuksen mukaisesti ympäristövastuullista tapahtumaa suunnitellessa olisi hyvä ottaa huomioon seuraavat asiat:

- Tapahtuman jätehuoltosuunnitelma
- Ympäristöystävällisten raaka-aineiden suosiminen esimerkiksi paperien, astioiden ja puhdistusaineiden valinnassa
- Joukkoliikenteen suosiminen ja suosittelu kävijöille
- Ruokahävikin vähentäminen, lähi- ja luomuruoan suosiminen
- Paperin määrän vähentäminen, esimerkiksi ottamalla käyttöön sähköiset liput ja kuitit sekä tapahtuma-applikaatio
- Meluhaittojen huomioiminen

Lista on lyhyt, ja siihen voisi lisätä montakin kohtaa riippuen lähteistä. Myös Pajunen (2018) kirjoittaa Sitran blogissa tapahtumien vastuullisuudesta, ja Sitran kestävän tapahtuman järjestämisen vinkkilistassa on myös neuvottu miten toimia ennen ja jälkeen tapahtuman. Liveton listaukseen Pajunen (2018) lisää vielä esimerkiksi uusiutuvan energian käytön, oikeanlaisten yhteistyökumppanien valinnan ja tapahtuman ekologisuuden arvioituttamisen ulkopuolisella toimijalla. Myös Oulun kaupungin sivuilta löytyy tapahtumajärjestäjän opas (i.a.-b), josta löytyy vinkkejä ympäristövastuullisen tapahtuman järjestämiseen. Sivuilta löytyy vinkkejä esimerkiksi hiilijalanjäljen kompensointiin sekä ympäristösertifikaattien ja -merkkien hakemiseen.

2.3 Ekokompassi- ympäristösertifikaatti

Suomalainen Ekokompassi-ympäristösertifikaatti (i.a.-a) on organisaatioille kehitetty työkalu. Sen avulla organisaatio voi tunnistaa, vähentää ja seurata omia ympäristövaikutuksiaan. Ekokompassin omistaa Suomen luonnonsuojeluliitto (i.a.-d) ja se pohjautuu kansainväliseen ISO 14001 -standardiin (Suomen Standardisoimisliitto Ry, i.a.). ISO 14001 -standardi on maailman tunnetuin ympäristöasioiden hallintajärjestelmän malli.

ISO 14001 -standardin määrittelemien resurssien, menetelmien ja prosessien turvin kaikenkokoiset organisaatiot voivat toimia sitä sitovien ympäristötavoitteiden mukaisesti (SFS Ry, i.a.).

Ekokompassi-ympäristösertifikaatin (i.a.-b) saadakseen organisaation täytyy laatia ympäristöjärjestelmä, joka pitää sisällään selkeät tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit ympäristövaikutusten supistamiseksi. Organisaatio saa ympäristöjärjestelmän tekemiseen apua Ekokompassin asiantuntijalta.

Laadittua (i.a.-b) ympäristöjärjestelmää täytyy toteuttaa käytännössä, ja Ekokompassi vaatii vuosittaisen raportoinnin, jotta organisaatio ympäristötyön vaikuttavuus voidaan vahvistaa. Kolmen vuoden välein tehdään myös kolmannen osapuolen toimittama auditointi. Ekokompassi voidaan myöntää organisaatiolle, joka täyttää auditoinnissa seuraavat kymmenen kriteeriä:

Ekokompassi-ympäristösertifikaatti myönnetään, kun auditoija toteaa seuraavien kriteerien täyttyvän:

1. Organisaatio sitoutuu noudattamaan toimintaansa koskevaa ympäristölainsäädäntöä ja -määräyksiä.
2. Organisaatiolla on nimetty Ekokompassi-yhteyshenkilö.
3. Organisaatio kartoittaa ympäristöasioiden hallinnan nykytilan sekä tunnistaa merkittävimmät ympäristövaikutukset.
4. Organisaatiolla on ympäristölupaus, jolla organisaatio sitoutuu ympäristövaikutusten vähentämiseen jatkuvan parantamisen periaatteen mukaisesti.
5. Organisaatio ohjeistaa henkilöstön ottamaan ympäristöasiat huomioon toiminnassaan.
6. Organisaatiolla on jätehuoltosuunnitelma ja se toimii jätelain vaatimusten mukaisesti.
7. Organisaatio pitää kirjaa vaarallisista jätteistään, pitää ne erillään toisistaan, varastoi ne turvallisesti ja toimittaa asianmukaiseen käsittelyyn.
8. Organisaatio varastoi ja luetteloii käyttämänsä kemikaalit kemikaalilainsäädännön velvoitteiden mukaisesti. Käyttöturvallisuustiedotteet ovat henkilöstön saatavilla ja henkilöstö on opastettu kemikaalien turvalliseen käyttöön.
9. Organisaatio laatii asiantuntijamme avulla ympäristöohjelman, joka sisältää tavoitteet ja toimenpiteet ympäristövaikutusten vähentämiseksi. Ympäristöohjelma päivitetään vuosittain. Tavoitteet asetetaan uudelleen vähintään kolmen vuoden välein. Tavoitteet asetetaan vähintään kolmelle ympäristövastuun osa-alueelle ja niiden tulee pohjautua merkittävimpiin ympäristövaikutuksiin.
10. Organisaatio raportoi vuosittain ympäristöohjelman toimenpiteiden toteutumisesta ja tunnusluvuista. Johto ja henkilöstö ovat tietoisia ympäristötyön edistymisestä.

Kuva 1. Ekokompassin 10 kriteeriä (Ekokompassi, i.a.-b).

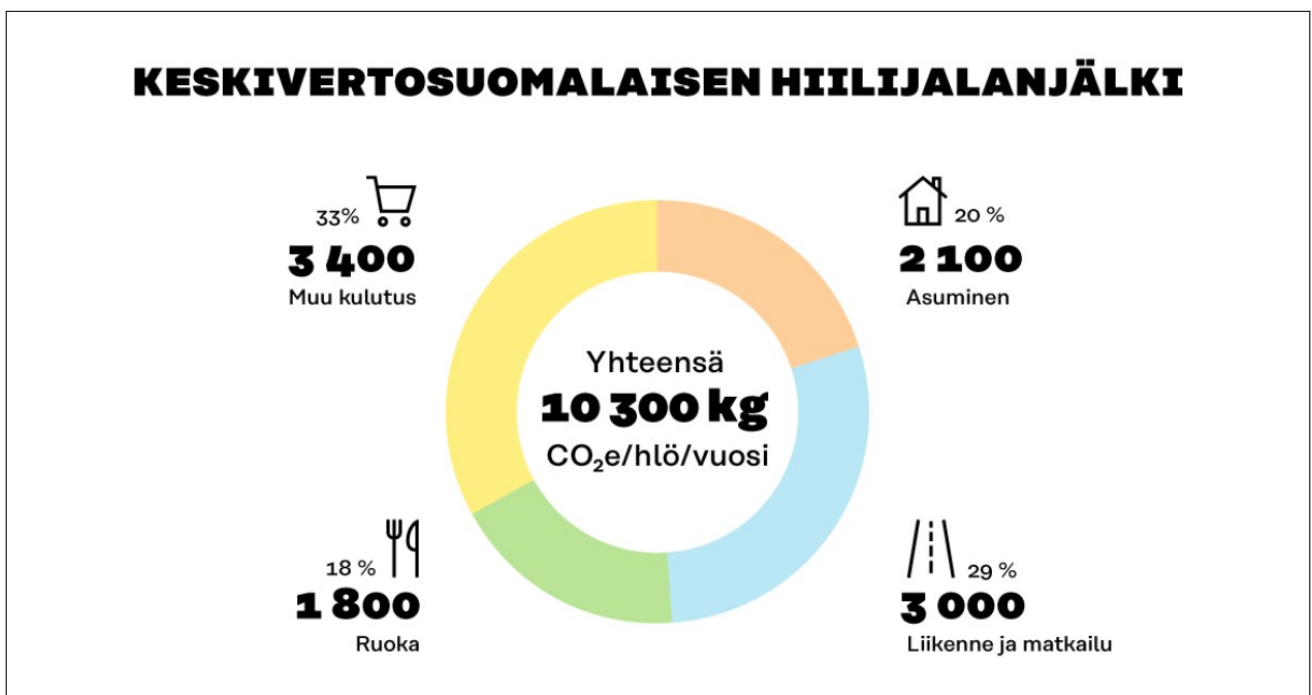
Ekokompassi-ympäristösertifikaatti on tällä hetkellä myönnetty yli 450 suomalaiselle organisaatiolle, esimerkiksi Flow Festivalille, Tanssin Talolle ja Pori Jazzille (Ekokompassi, i.a.-c).

2.4 Hiilijalanjälki ja päästöjen kompensointi

Tapahtumien päästöt muodostuvat monesta osa-alueesta: yleisön ja tavaroiden liikkumisesta alueelle ja pois, jätteestä, ruoasta ja energiankulutuksesta. Veera Jokinen (2022) haastattelee Ylen artikkelissaan muun muassa Kestävemmän musiikkialan työkalupakki -hankkeen

tuottajaa Peppi Arrimoa, jonka mukaan erityisesti tapahtuman sijainti ja koko vaikuttavat suuresti sen hiilijalanjälkeen. Mitä suurempi tapahtuma ja syrjäisempi sijainti, sitä isompi hiilijalanjälki sillä on.

Hiilijalanjäljellä tarkoitetaan Sjöstedtin (2018) mukaan hiilidioksidipäästöjä, jotka ovat aiheutuneet ihmisen toiminnasta. Hiilijalanjälki voidaan laskea yritykselle, organisaatiolle, tuotteelle tai toiminnalle. Sitran (2018) mukaan keskivertosuomalaisen hiilijalanjälki on vuosittain 10 300 kg, joka syntyy asumisesta, ruoasta, liikkumisesta ja muusta kulutuksesta.

Kuva 2. Keskivertosuomalaisen hiilijalanjälki (Sitra 15.2.2018).

Euroopan nuorisoportaalien (2021) mukaan jokainen voi vaikuttaa omaan hiilijalanjälkeensä omilla valinnoillaan. Näitä keinoja ovat esimerkiksi kasvis-/lähiruoan suosiminen, joukkoliikenteen käyttö ja kierrättäminen. Samoja keinoja voi soveltaa myös tapahtumiin.

Hiilijalanjäljen laskeminen ja päästöjen kompensointi on yleistynyt, ja moni festivaali tekeekin niin (Jokinen, 2022). Hiilijalanjäljen laskeminen auttaa tapahtumajärjestäjiä ymmärtämään, mistä tapahtuman päästöt oikeasti aiheutuvat. Kun päästön aiheuttajat tiedetään ja tunnustetaan, voidaan ennakoida ja vähentää tapahtuman ympäristövaikutuksia. Suomessa hiilijalanjäljen laskemista tekee esimerkiksi oululainen ympäristökonsulttiyritys Macon Oy, joka toimii myös yhteistyössä Euroopan kestävin kulttuuripääkaupunki-hankkeen kanssa. Myös jo

päätyneessä Turun ammattikorkeakoulun CarbonWise-hankkeessa kehitettiin tapahtumien hiilijalanjälkilaskuri Excel-muodossa. (Welling, 2022)

Hiilijalanjäljen laskutavoissa on kuitenkin eroja, mikä voi tuoda eroja tapahtumien ilmoittamiin kokonaispäästöihin (Jokinen, 2022). Kaikki festivaalit eivät sisällytä laskelmiin esimerkiksi yleisön matkustamista tapahtumapaikalle ja pois sieltä, ja se tietysti vaikuttaa lopputulokseen. Ajatellaan, että festivaalin päästöjä ovat asiat, joita festivaali itse hankkii ja maksaa. Jokisen (2022) artikkelissa Finnwatchin ilmastoasiantuntija Lasse Leipola kuitenkin toteaa, että liikkumisesta syntyneet päästöt nimenomaan pitäisi sisällyttää laskelmiin, koska kyseessä olevia päästöjä ei syntyisi ilman tapahtumaa.

Sjöstedt (2018) kirjoittaa hiilineutraaliuden tarkoittavan sitä, että hiilidioksidipäästöjä tuotetaan vain sen verran, kuin niitä voidaan sitoa. Jos esimerkiksi tapahtuma kutsuu itseään hiilineutraaliksi, tulisi sen hiilijalanjäljen koko elinkaaren ajalta olla nolla. Hiilineutraaliksi muuttaminen vaikuttaa Sjöstedtin (2018) mukaan koko yrityksen tai organisaation toimintaan strategiasta liiketoiminnan kehittämiseen. Pelkkiin hiilidioksidipäästöjen minimoimiseen keskittyminen ei riitä.

Hiilineutraalius on jo iso osa joidenkin tapahtumien brändiä, ja osa tapahtumista kompensoi päästönsä. Tällaisia ovat esimerkiksi hiilineutraaleiksi tapahtumiksi itsensä ilmoittavat muun muassa Provinssi ja Flow-festivaali. Flow-festivaali (i.a.) kertoo verkkosivuillaan laskeneensa ja kompensoineensa hiilijalanjälkensä jo vuodesta 2009. Näin ollen se on verkkosivujensa mukaan yksi maailman ensimmäisistä hiilineutraaleista tapahtumista. Festivaalin verkkosivuilla (i.a.) kerrotaan myös, että Flow Festival on aloittanut uuden ympäristöhankkeen yhdessä kestävän tulevaisuuden asiantuntijayrityksen kanssa. Hankkeessa tarkastellaan laajasti festivaalin ympäristövaikutuksia, ja tavoitteena on kehittää tapahtuma-alalle suunnattu hiili- ja materiaalijalanjälkilaskuri.

Päästöjen kompensointi tarkoittaa Sitran talouden kestävyysratkaisujen johtavan asiantuntijan Mariko Landströmin (2022) mukaan sitä, että ”kumotaan aiheutettu ilmastohaitta vähentämällä tai sitomalla omia päästöjä vastaava määrä jossain toisaalla”. Sitran artikkelin (Landström, 2022) mukaan tällaisia tapoja ovat puiden istutuksen lisäksi muun muassa suomalaisien ikimetsien suojeleluun tai soiden ennallistamiseen sekä ympäristöjärjestöille tehdyt lahjoitukset. Sitran tulevaisuussanastossa (i.a.) päästöjen kompensoinnin tavoitteeksi mainitaan ilmastomuutoksen torjuminen.

Ympäristöministeriön (Ympäristöministeriö, i.a.-b) mukaan päästökompensaatioita koskeva tieto on oltava vaivattomasti kuluttajien saatavilla, ja sen on oltava luotettavaa. Jos yritykset käyttävät markkinoinnissaan tietoja päästökompensaatioista, se ei saa olla vääristeltyä. Ympäristöministeriö on listannut vapaaehtoisista päästökompensaatioista kertovassa artikkelissaan kriteerit hyvään päästökompensaatioon:

- **Lisäisyys:** Päästövähennys, hiilinielu tai hiilivarasto on lisäinen verrattuna tavanomaiseen tilanteeseen. Se ei siis syntyisi ilman kompensatiorankkeita tai kompensatiorankkeiden myyntiä.
- **Laskentametodologia:** Päästövähennysten, hiilinielujen tai hiilivarastojen laskentaan käytetään kompensatiorankkeisiin soveltuvia ja tunnustettuja laskentamenetelmiä. Niitä ovat esimerkiksi kansainvälisiin kompensatiorankkeisiin kehitetyt laskentamenetelmät.
- **Mittaus ja raportointi:** Päästövähennys, hiilinielu tai hiilivarasto mitataan tai mallinnetaan hankekohtaisesti käytettävän tieteellisen menetelmän mukaisesti, ja tulos raportoidaan.
- **Riippumaton todentaminen:** Päästövähennyksen, hiilinielun tai hiilivaraston toteutuminen on todennettavissa, ja todentamisen suorittaa puolueeton kolmas osapuoli.
- **Pysyvyys:** Päästövähennyksen, hiilinielun tai hiilivaraston pitäisi olla mahdollisimman pysyvä, lähtökohtaisesti vähintään 100 vuotta. Maankäyttösektorilla osa hankkeista on lyhyempiä, jolloin pysyvyyseriskin vähentämiseksi voidaan käyttää mm. ylimääräisiä kompensatioita.
- **Läpinäkyvyys:** Kompensatiorankkeen tuottaman päästövähennyksen, hiilinielun tai hiilivaraston tulisi olla läpinäkyvästi raportoitu ja siihen liittyvän laskennan tarkistettavissa.
- **Kaksoislaskennan välttäminen:** Samaa päästövähennystonnia ei tule käyttää useampaan kertaan, eikä sitä tulisi laskea hyödyksi useaan eri tavoitteeseen.
- **Hiilivuodon välttäminen:** Kompensatiorankkeen ei tulisi aiheuttaa päästöjen kasvua tai hiilinielun vähenemistä hankkeen ulkopuolella.

Kuva 3. Ympäristöministeriön kriteerit hyvälle päästökompensaatiolle (Ympäristöministeriö, i.a.-b).

Leipolan (2022) mukaan päästöjen kompensointi ei kuitenkaan ole aivan ongelmaton. Sitä ei ole säädelty lailla, eikä kompensoinnin laadukkuudesta ole aina takeita. Myöskään kompensoinnin vaikutusten pysyvyys ja ympäristön sekä väestön huomioiminen sitä tehtäessä eivät Leipolan mukaan ole itsestään selvyyksiä. Landström (2022) kirjoittaa, että kompensatiosta tuotetun päästövähennyksen pitäisi olla aina todellinen, pysyvä, lisäinen ja mitattavissa. Kompensatiorankkeita on useita, ja jokaisessa on sekä puutteita että parempia ja huonompia toimintatapoja.

2.5 Tupakantumpit ja jätelain uudistus

Suomen ASHin (i.a.-b) mukaan tupakantumppi on maailman yleisin roska, ja se on luokiteltu ongelmajätteeksi. Suomen luontoon päätyy vuosittain yli kaksi miljardia tumppia. Tupakantumpien filterit ovat selluloosa-asettaattia, eli muovia. Tumpit eivät maadu ja niissä on useita myrkyllisiä kemikaaleja, jotka liukenevat ympäristöön. Suomen ASHin verkkosivuilla (i.a.-b) kerrotaan, että Suomen ympäristökeskuksen tekemän seurantatutkimuksen mukaan

tutkimuksessa mukana olleiden kaupunkien rannoilta löytyi noin 300 tupakantumppia sataa metriä kohden.

Jätelain uudistus tuli voimaan 19.7.2021, ja sen viimeiset täydentävät muutokset otetaan käyttöön 1.12.2021. Uusi jätelaki velvoittaa aiempaa tehokkaampaan erilliskeräykseen ja kierrätykseen ja tuo muutoksia elinkeinotoiminnan ja julkisen hallinto- ja palvelutoiminnan harjoittajalle (Ympäristöministeriö, i.a.-c).

Myös kunnille on tulossa velvoitteita EU:n kertakäyttömuovidirektiivin eli SUP-direktiivin myötä. SUP tulee sanoista Single Use Plastic (Ympäristöministeriö, i.a.-d). Uusiouutisten artikkelin (2022) mukaan 15.9.2022 tehdyssä jätelakiesityksessä kertakäyttöisten muovituotteiden valmistajien tulisi korvata kunnille tuotteistaan, esimerkiksi juomamukeista, tupakantumpeista ja muovikasseista, aiheutuvia siivouskuluja. Muovituotteiden tuottajien tulisi myös maksaa tupakantumpeille tarkoitettuja roskiksia, joita asennettaisiin yleisille alueille, kuten puistoihin ja toreille. SUP-direktiivin tavoitteena on vähentää muovituotteista aiheutuvaa roskaa erityisesti rannoilla ja vesialueilla.

3 PALVELUMUOTOILU

Palvelumuotoilu on asiakaslähtöistä palveluiden ja liiketoiminnan kehittämistä. Saana Turunen (i.a.) kirjoittaa Lamian blogissaan, että palvelumuotoilun päämääränä on suunnitella ja tuottaa palveluita, jotka on luotu osallistamalla sekä yritys että palvelun käyttäjät. Turusen mukaan palvelumuotoilun taustalla on ajatus, että menestyvän palvelun takana on ymmärrys asiakkaan tarpeista ja käyttäytymisestä. Palvelumuotoilu on olennainen osa innovaatioiden testausta tapahtumissa, koska testauksien tarkoituksena on kehittää palveluita tai ratkaista liiketoiminnassa ilmenneitä ongelmia palvelumuotoilun prosessin avulla.

Palvelumuotoilu Palon (i.a.) verkkosivuilla palvelumuotoilun prosessi on kuvattu seuraavasti:

Kuvio 1. Palvelumuotoilun prosessin vaiheet (Palvelumuotoilu Palo, i.a.).

Palvelumuotoilu Palo (i.a.) on kuvannut palvelumuotoilun prosessin kaaviossaan selkeästi. On olemassa kehitystarve, jota lähdetään kartoittamaan ja kuvaamaan. Sen jälkeen kehitystarvetta tutkitaan ja kiteytetään varsinainen ongelma. Tämän jälkeen vuorossa on ideointi ja kokeilu, jonka seurauksena muodostetaan konsepti, jota testataan.

3.1 Palvelumuotoilu tapahtumissa

Palvelumuotoilun menetelmiä voi hyödyntää tapahtumasuunnittelussa. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun READ-verkkolehden (2021) mukaan sitä on kuitenkin käytetty melko vähän. Palvelumuotoilun avulla voidaan hyödyntää asiakkaiden kokemuksia, ja näin tapahtumia voitaisiin kehittää ennakkomarkkinoinnista jälkitöihin. Kun tapahtumalle tehdään palvelupolku, sitä voi hyödyntää esimerkiksi uusien kohderyhmien tunnistamisessa.

Kivelän (2022, s. 29) mukaan tapahtuman palvelupolku auttaa tapahtuman suunnittelussa, ja tekee aineettomasta palvelusta näkyvän. Liveton (2019) artikkelissa kirjoitetaan, että palvelupolku on visualisoitu matka, jonka asiakas kulkee tarpeen heräämisestä seuraavaan tapahtumaan. Se auttaa tapahtumajärjestäjää hahmottamaan asiakkaan tarpeet, halut, odotukset ja toiminnan. Tapahtuman palvelupolku kannattaa tehdä, koska sen avulla saadaan selville:

- Milloin asiakas kohtaa tapahtuman
- Mitä kanavia asiakas mieluiten käyttää (mihin kanaviin kannattaa panostaa)
- Asiakkaan matka
- Miltä brändin omat prosessit näyttävät käyttäjän näkökulmasta

Liveton (2019) artikkelissa lukee, että hyvin tehty tapahtuman palvelupolku helpottaa tapahtumajärjestäjän työtä ja auttaa tapahtumajärjestäjää ja tapahtumia palvelemaan asiakkaitaan paremmin. Palvelupolun avulla on myös helpompi tuottaa parempi asiakaskokemus.

Ympäristöinnovaatioiden testaus Varjo -festivaalilla voidaan mieltää palvelumuotoiluksi, koska se tähtää myös parempaan asiakaskokemukseen tarjoamalla tupakoitsijoille vastuullisen ja helpon tavan tumpata. Varjo -festivaalilla on siis olemassa kehitystarve, joka halutaan ratkaista. Testaus voi myös helpottaa tapahtumatuotannon työtä, koska tarkoituksena on kannustaa festivaalikävijöitä vastuulliseen tumpaukseen ja näin ollen roskan määrä voi vähentyä merkittävästi.

3.2 Ympäristöinnovaatioiden testaus tapahtumissa

Veera Jokisen (2022) haastatteleman Peppi Arrimon mukaan tapahtumien määrä ei varmasti tule vähenemään, mutta tietoisuus ympäristöasioista lisääntyy koko ajan. Sen myötä tapahtumat ovat erinomainen tilaisuus testata uusia innovaatioita, jotka voivat johtaa päästöjen

väheneeseen. Arrimo mainitsee esimerkkinä Coldplayn maailmankiertueen, jossa yleisön tanssi ja liike muutettiin tanssilattioiden avulla sähköksi. Mark Kennedy (2022) kirjoittaa CBC:n uutisessa, että Coldplay pyrkii vähentämään kiertueidensa hiilijalanjälkeä puoleen nykyisestä, ja erityisten tanssilattioiden lisäksi heidän keikoillaan voi polkea energiaa shown eri osa-alueisiin kuntopyörien avulla.

Kirjassa Kehitä kokeillen: Organisaation käsikirja (2015, s. 91–92) kerrotaan, että käytännössä toteutettavat kokeilut voidaan jakaa viiteen eri vaiheeseen. Tätä samaa listaa voi soveltaa myös Euroopan kestävin kulttuuripääkaupunki-hankkeen innovaatiotestaukseen:

- Epävarmuuksien tunnistaminen (tapahtumien ympäristöhaasteet)
- Kokeiluasetelman suunnittelu (innovaatiohaku ja innovaatioiden valitseminen)
- Prototyypin valmistelu (testauksen suunnittelu, miten toteutetaan)
- Palautteen kerääminen (kävijäkysely, palautteet)
- Reflektio (mitä testauksesta opittiin, miten innovaatioita voisi kehittää?)

Hassin ym. (2015, s. 123) mukaan kokeilun tavoitteena on hankkia informaatiota. Jos kokeilusta ei saada uutta tietoa, tai opita mitään, on se epäonnistunut. Jos kokeilusta saadaan jotain uutta ja tärkeää kehitettävän idean kannalta, voidaan sitä sanoa onnistuneeksi.

3.2.1 Innofest

Ympäristöinnovaatioiden testauksen edelläkävijä on hollantilainen vuonna 2016 perustettu Innofest. Innofestin (i.a.) tavoitteena on auttaa yrittäjiä yhdistämällä start upit ja niiden innovaatiot oikeiden kumppaneiden kanssa. Innofestin verkkosivujen mukaan prototyyppien testausta ei tehdä tarpeeksi, jolloin suurin osa niistä epäonnistuu. Maailma tarvitsee kestäviä ratkaisuja, joten on tärkeää, että innovaatiot saadaan onnistuneesti markkinoille. Innofestin avulla start upit löytävät testipaikan ja saavat näin testattua innovaationsa aidoissa olosuhteissa.

Innofest on auttanut jo yli 180 yrittäjää innovaatioiden kehittämisessä (Innofest, i.a.). Mun Oulun (Dahlström, 2022) artikkelin mukaan testauksia on ollut laidasta laitaan, muun muassa leirintäalueiden suihkuvesien hyödyntämistä vessojen vetämisessä, avaruusaluksissakin käytetyllä teknologialla jäteveden filteröimistä juomakelpoiseksi, vastuullista tumppausta ja taitettavia, kierrätettäviä astioita.

Ennen pandemiaa Innofest teki testejä vain festivaaleilla, koska ne ovat heidän mukaansa tilapäisiä yhteiskuntia ja simuloivat todellista maailmaa. Pandemian aiheuttamien epävarmuuksien vuoksi Innofest on kuitenkin etsinyt myös uusia testipaikkoja, ja testejä on tehty esimerkiksi leirintäalueella ja olutterassilla (Innofest, i.a.).

Innofestin (i.a.) verkkosivuilla kerrotaan, että päästäkseen testaukseen mukaan, innovaation täytyy täyttää seuraavat kriteerit:

- prototyypin pitää olla innovatiivinen
- elävässä laboratoriossa tehtävällä testauksella täytyy olla lisäarvoa
- sillä täytyy olla liiketoiminnallista potentiaalia
- sen odotetaan edistävän parempaa maailmaa

Innofestin (i.a.) mukaan Groningenin yliopistossa tehty tutkimus osoittaa, että heidän tapansa tuottaa tuloksia. Innofest hyödyntää toiminnassaan palvelumuotoilun periaatteita ja testaukseen päässeet yrittäjät saavat paremman käsityksen omasta tuotteestaan ja markkinoiden tarpeista. Suurin osa yrittäjistä myös tunnistaa uusia asiakassegmenttejä testin avulla.

3.2.2 Into Seinäjoki: Test it - tapahtumista buustia bisnekseen

Into Seinäjoen Yritysinnovaatiot kasvuun – testauspilotointimalli tapahtumissa -hankkeessa vuosina 2020–2021 tarjottiin yrityksille mahdollisuutta testata uusia tuotteita ja palveluita tapahtumissa. Hankkeen markkinointinimi oli Test it -tapahtumista buustia bisnekseen (Seinäjoki, i.a.).

Test it -tapahtumista buustia bisnekseen-hankkeen hankekoosteen mukaan tavoitteena oli hyödyntää ja yhdistää Seinäjoen alueen kahta vahvuutta: suurtapahtumia ja vahvaa yrityskulttuuria sekä ratkaista tapahtumien ilmoittamia, oikeita haasteita ja/tai tuoda tapahtumille lisäarvoa testauksien avulla (sisäinen tietolähde, 25.10.2022).

Test it -hankkeeseen haettiin mallia hollantilaisesta Innofestistä, ja hankkeen testauksissa oli mukana viisi erikokoista ja -tyylistä tapahtumaa ja yhdeksän yritystestausta (sisäinen tietolähde, 25.10.2022):

- Provinssi (3D Talo)

- Vauhtiajot (Valakia Intereactive, Platonic Partnership)
- Meidän Tangot (Citynomadi, Memorandum)
- Kuninkuusravit (Enterlot)
- Powerpark (Kelosound, Vendorpoint, Genisys)

Tapahtumilla oli erilaisia tarpeita, joihin toivottiin ratkaisuja (My news desk, 2019). Esimerkiksi lipunmyyntiin, narikka- ja ravintolapalveluihin sekä myyntiin ja markkinointiin kaivattiin uusia näkökulmia. My news deskin artikkelissa hankkeen projektipäällikkö Johanna Rintamäki kertoo, että tutkimukset osoittavat, että jopa 9/10 innovaatiosta epäonnistuu. Epäonnistuminen johtuu usein siitä, ettei innovaatiota ole testattu ajoissa elävässä ympäristössä, elävien ihmisten parissa.

Into Seinäjoen (2022, 0:24) YouTube-kanavalla julkaistussa koostevideossa näkyy mukana olleet yritykset sekä testatut tuotteet ja palvelut. Näitä olivat esimerkiksi Powerparkissa testattu älykäs, etävalvottava Vendorpointin myyntiautomaatti (2022, 0:38), Meidän Tangot -kaupunkifestivaalin Nomad -karttasovellus (2022, 1:02), Kuninkuusraveissa testattu Enterlotin pysäköintisovellus (2022, 1:26), sekä Vauhtiajo -teemainen mobiiliautopeli (2022, 1:47).

Test it -tapahtumista buustia bisnekseen -hankkeen projektipäällikön Johanna Rintamäen (henkilökohtainen tiedonanto, 25.10.2022) mukaan projekti oli tulosten valossa onnistunut ja yrityksiltä saatu palaute pääasiassa positiivista. Testattavista palveluista parhaiten on Rintamäen mukaan onnistunut Genisyn PowerParkin staff -sovellus, jota on kehitetty edelleen. Yhteistyö 3D-talon sekä Provinssin kanssa jatkuu edelleen. Pandemia ja sen jälkimainingit toivat haastetta sekä testauksiin että palveluiden/tuotteiden jatkokehitykseen, mutta yritykset ovat kehittäneet palveluitaan hankkeen jälkeenkin.

Rintamäki (henkilökohtainen tiedonanto, 25.10.2022) kertoo, että Into Seinäjoen tavoitteena on jatkaa Test it -mallia ensi kesänä kahden eri testauksen merkeissä.

4 TUTKIMUSMENETELMÄT

Opinnäytetyöni tarkoituksen oli selvittää, miten Vastuullinen tumpaus -innovaatiotestaus onnistui ja miten kahden innovaation yhteensovittaminen sujui. Kahden innovaation yhdistämistä ei ollut testattu aiemmin, joten myös toimeksiantajan näkökulmasta se oli kiinnostavaa. Tässä kappaleessa kerron, mitä tutkimusmenetelmiä opinnäytetyössäni on käytetty ja miten ne toimivat.

Saadakseni opinnäytetyöstäni mahdollisimman monipuolisen koonnin kysyin sähköpostitse myös kaikkien innovaation osapuolten kokemuksia. Mulperi Median edustajaa lukuun ottamatta kaikki osapuolet vastasivat viesteihini ja kertoivat kokemuksistaan. Sain myös käyttööni molempien innovaatiotestauksen toteuttajien loppuraportit, joista sain paljon hyödyllistä tietoa.

4.1 Havainnointi

Käytin opinnäytetyössäni laadullisia menetelmiä: havainnointi ja kysely. Havainnointi on aineistonkeräysmenetelmä, jonka avulla tutkittavasta ilmiöstä tai asiasta saadaan tietoa seuraamalla ja havaintoja tekemällä (Jyväskylän yliopisto, 2015).

Jyväskylän yliopiston (2015) mukaan havainnointi keskittyy ihmisten toimintaan ja käyttäytymiseen. Tässä tapauksessa siihen, miten ihmiset toimivat testaukseen liittyen. Jyväskylän yliopiston (2015) mukaan sitä ”voidaan tehdä sekä ihmisten verbaalista että nonverbaalista ilmaisusta”.

Vastuullisen tumpauksen innovaatiotestaus toteutettiin Varjo -festivaalilla 5.–6.8.2022. Kävin paikalla tapahtuman molempina päivinä. Havainnointini oli suurimmaksi osaksi ei-osallistuvaa. Tein paikan päällä havainnointia ja samalla tein kirjallisia muistiinpanoja havainnoistani, jotta muistaisin kaiken tarvittavan. Kävin tupakointialueella katsomassa, näkykö tupakoitsijoilla taskutuhkiksia käytössä.

Huono sää ja kellonaika vaikuttivat havainnointiini jonkun verran testauksen ensimmäisenä päivänä, koska olin paikalla heti porttien avattua, ja siinä vaiheessa yleisöä oli paikalla melko vähän. Vettä satoi todella paljon, ja se varmasti vaikutti myös kävijämäärään. Kävin kuitenkin paikalla myös myöhemmin samana iltana, ja silloin väkeä oli enemmän. Testasin myös itse

taskutuhkiksen toimivuutta, kyselin kokemuksia testauksen toteuttajilta ja otin muutamia valokuvia esimerkiksi taskutuhkiksista.

Havainnointi oli tämänkaltaiseen toteutukseen paras tapa nähdä ja kokea testaus. Sain tehtyä hyvät muistiinpanot kirjoitustyötä varten, ja näin itse, miten testaus toteutettiin käytännössä.

4.2 Kysely

Jyväskylän yliopiston (2016) mukaan ”kysely on aineistonhankintamenetelmä, jossa tietyin kriteerein valitulta ihmisjoukolta kysytään vastauksia samoihin kysymyksiin”. Se voidaan toteuttaa usealla eri tavalla. Toteutustavan, kysymyksiin ja vastaajajoukon rajaukseen vaikuttaa se, mitä kyselyssä halutaan selvittää.

Alustava ajatukseni oli tehdä Varjon kävijöille kysely, jonka avulla selvitän, käyttivätkö he jätettyjä taskutuhkiksia tumppien keräämiseen ja kokivatko tupakoitsijat niiden olleen hyödyllisiä. Minua kiinnosti myös, onnistuiko Varjo markkinoimaan innovaatiotestausta niin, että se huomattiin ja koettiin positiivisena ja käyttökelpoisena asiana.

Suunnitelmaan tuli kuitenkin muutos kesän aikana, kun selvisi, että Varjo toteuttaa kävijäkyselyn, johon olisi mahdollista sisällyttää myös minun kysymyksiäni. Myös Mulperi Medialla oli aikomus tehdä kysymyksiä, joten oli selkeintä, että kysymykset katsottiin yhdessä eteenpäin. Sekä festivaali että toimeksiantajani olivat sitä mieltä, että ei kannata tehdä useampaa kyselyä, joten toimitimme Varjofestivaalille 4 kpl Mulperi Median ja Euroopan kestävin kulttuuripääkaupunki -hankkeen kanssa mietittyä kysymystä heinäkuussa 2022.

Olin sinä käsityksessä, että kävijäkysely toteutetaan heti festivaalin jälkeen kuten tapana on, mutta valitettavasti näin ei käynyt. Kysely toteutettiin vasta lokakuussa, reilusti yli kaksi kuukautta tapahtuman jälkeen. Tämä oli erittäin harmillista, koska paras hetki kyselyn toteutukselle oli mennyt jo kauan sitten. Kyselyn viivästymisen takia vastausten validiteetti on voinut kärsiä. Tämä on erittäin valitettavaa, mutta se johtui minusta riippumattomista syistä.

5 VARJO-FESTIVAALI JA VASTUULLINEN TUMPPAUS

Dahlströmin (2022) mukaan Euroopan kestävin kulttuuripääkaupunki -hankkeessa etsitään innovatiivisia ratkaisuja tapahtumien ympäristöhaasteisiin ja toteutetaan innovaatiotestauksia, jotka voivat auttaa ratkaisemaan ilmoitetut haasteet. Tällaisia haasteita voivat olla esimerkiksi jätehuollon järjestäminen, sähköntuotanto keskellä metsää ja syrjäisille tapahtumapaikoille matkustaminen. Innovaatiotestauksilla toivotaan parannuksia tapahtumien hiilijalanjälkeen ja ympäristökuormitukseen.

Hankkeen myötä avattiin innovaatiohaku tapahtumien avuksi, ja hankkeen avustuksella EU:n Vipuvoimaa -rahastosta on tarjolla 1000–10 000 € rahoitusta esimerkiksi yrityksille, korkeakouluille tai yksityishenkilöille, jotka keksivät innovatiivisia tapoja ratkaista mukaan ilmoittautuneiden tapahtumien ympäristöhaasteita (Euroopan aluekehitysrahasto, i.a.).

Yksi Euroopan kestävin kulttuuripääkaupunki -hankkeen innovaatiotestaukseen osallistujista vuonna 2022 on Varjo -festivaali, jonka ympäristöhaasteita ovat vastuullinen tumppaus ja kierrätyksen tehostaminen sekajätettä vähentämällä. Urbanin musiikin ja kulttuurin festivaali Varjo järjestettiin ensimmäisen kerran vuonna 2017 Oulun Tukikohdalla (Varjofestivaali, 2017). Vuoden 2022 Varjo järjestettiin Oulun Kuusisaarella elokuussa.

5.1 Varjon ympäristöhaaste

Euroopan kestävin kulttuuripääkaupunki -hanke etsi alkuvuodesta ja keväällä 2022 tapahtumien ympäristöhaasteita. Tapahtumat saivat ilmoittaa haasteensa hankkeelle, ja hankkeen kautta etsittiin ratkaisuja haasteisiin. Varjo ilmoitti hankkeelle omat haasteensa:

- vastuullinen tupakantumppaus
- tehokas kierrätys

Tupakantumpeista aiheutuva ympäristöhaaste on todellinen ongelma, ja Varjo-festivaalin sijainti meren äärellä tekee siitä vielä suuremman haasteen. Tällainen vastuullisen tumppauksen innovaatiotestaus voi tuoda helpotusta tumppausongelmaan tapahtumajärjestäjille ja tupakoiville festivaalikävijöille.

VARJO, KUUSISAARI, 5.–6.8.2022

Urbaanin musiikin ja kulttuurin festivaali Varjo järjestetään kauniissa Oulun Kuusisaarella. Kahden päivän aikana Varjossa nähdään kotimaisia ja ulkomaisia esiintyjä kahdella lavalla. Musiikin lisäksi Varjo tarjoilee katutanssia ja -taidetta, hyvää ruokaa ja juomaa piknik-hengessä.

HAASTE

Vastuullinen tumpaus

Vaikka tupakoinnille on omat merkityt paikkansa tuhkakuppeineen, satoja tumppeja löytyy maasta festivaalialueella ja sen lähistöllä. Tupakantumpit sisältävät myrkkyjä ja muoviva, jotka eivät maadu vaan päätyvät luonnonkiertoon. Kaiken lisäksi niiden silvoaminen on miltei mahdotonta! Minkälaisen innovaation avulla voitaisiin estää tupakantumppien päätyminen maahan? Miten tupakantumpit saataisiin kerättyä maasta pois?

Kuva 4. Kuvakaappaus Euroopan kestävin kulttuuripääkaupunki -hankkeen verkkosivuilta (henkilökohtainen tiedonanto, 6.9.2022).

Euroopan kestävin kulttuuripääkaupunki -hankkeen (i.a.-b) sivuilla lukee, että hankkeelle ilmoitettuihin ympäristöhaasteisiin oli mahdollista lähettää omat ratkaisuehdotuksensa. Vastaavasti oli mahdollista myös ilmoittaa hankkeelle oma ekologisesti kestävä keksintö, joka voisi ratkaista tapahtumien ongelmia. Haku oli valtakunnallinen, ja Varjon haasteista kuvassa näkyvä vastuullinen tumpaus sai kaksi innovaatioehdotusta, Zero Waste Finlandilta ja Mulperi Medialta.

5.2 Innovaatioehdotukset

Varjon ilmoittamaan vastuullinen tupakantumpaus -haasteeseen saatiin kaksi ratkaisuehdotusta. Zero Waste Finlandin (sisäinen tietolähde, 19.8.2022) ehdotuksessa oli todellista innovaatiota: sairaalasta kerättäisiin jätteeksi meneviä verensokeriliuskapurkkeja, joita jaetaan festarikävijöille miniroskiksiksi ja -tuhkakupeiksi. Tämä oli yksinkertaisuudessaan nerokas ratkaisu: toteuttaminen ei vaatisi uutta materiaalia ja sairaalan jäte vähenee.

Mulperi Median (sisäinen tietolähde, 19.8.2022) innovaationa oli festivaaleilla järjestettävä workshop, jossa kävijät olisivat voineet tehdä itselleen taskutuhkakupin kierrätysmateriaaleista, esimerkiksi kahvipaketeista. Workshopin lisäksi innovaatioon kuului äänestystuhkakupit, joissa tumpin pudottamalla olisi voinut äänestää tuhkakupissa esitetylle kysymykselle. Mulperi Median ehdotuksessa oli myös mainittu kampanjointi tupakantumppien haitoista.

Koska molemmat innovaatioehdotukset olivat hyviä, ne päädyttiin yhdistämään. Zero Waste Finland huolehti taskutuhkiksista, ja Mulperi Media suunnitteli vastuulliseen tumppaukseen kannustavan markkinointikampanjan. Taskutuhkikset, eli verensokeriliuskapurkit kerättiin Oulun kaupunginsairaalaista, OYSin ensihoidosta ja Oulun diabetesyhdistykseltä, ja niitä saatiin Zero Waste Finlandin (sisäinen tietolähde, 19.8.2022) loppuraportin mukaan yhteensä noin 230 kpl.

6 VARJON INNOVAATIOTESTAUS 5.-6.8.2022

Zero Waste Finlandin ja Mulperi Median innovaatiotestaus toteutettiin Varjo-festivaalin aikana 5.–6.8.2022. Mulperi Median suunnittelema markkinointikampanja aloitettiin tosin jo 26.7. Instagramissa, TikTokissa ja Facebookissa, jotta tietoisuus kampanjasta ehtisi levitä. Kävin paikan päällä molempina päivinä, joten pääsin seuraamaan testausta alusta saakka.

6.1 Testauksen toteutus

Varjon portit aukesivat perjantaina 5.6. klo 14. Sekä Zero Waste Finlandilta että Mulperi Medialta oli paikalla kaksi henkilöä. Myös Euroopan kestävin kulttuuripääkaupunki -hankkeelta oli kaksi työntekijää paikalla. Sääolosuhteet olivat todella huonot, eikä taskutuhkisten jakelupaikkaa ollut valitettavasti sovittu, joten toimijoilla meni tovi miettiessä, miten toimitaan. Ongelma saatiin ratkaistua, kun selvisi, että Haurun Jäteauto Oy:llä oli teltta, johon mahtui toinenkin toimija.

Zero Waste Finlandilla oli mukana oma pystymallinen roll up, joka pystytettiin Haurun telttaan. Valitettavasti itse innovaatiotestauksesta ei ollut erillisiä materiaaleja, esimerkiksi julistetta. Se olisi mielestäni ollut tarpeen näkyvyyden varmistamiseksi. Mulperi Median markkinointikampanja näkyi lavan screeneillä, mutta ne eivät olleet näkyvillä jatkuvasti, eivätkä ohjanneet ihmisiä teltalle.

Kuva 5. Zero Waste Finlandin roll up (kuva: Henna Rautio).

Kun kyseessä on kestävään kehitykseen liittyvä hanke, olisi uusien materiaalien teettäminen ja hankkiminen tietysti ollut ongelmallista, joten ymmärrän hyvin, miksi esimerkiksi julisteita ei ollut. Jos Vastuullinen tumppaus -kampanja päätetään toistaa ensi vuonna, kannustaisin kuitenkin hankkimaan jotain materiaalia screenien lisäksi.

Taskutuhkiksi tarkoitettuja verensokeriliuskapurkkeja oli saatu kerättyä noin 30kpl, mikä oli hyvä saavutus. Purkkeja oli kahta kokoa, ja ne sopivat testaukseen erinomaisesti. Niissä oli tiukasti sulkeutuvat kannet ja materiaali oli paksua muovia.

Perjantaina saatiin jaettua noin 60 purkkia, mikä oli sääolosuhteisiin nähden hyvä määrä. Pa-laute oli ollut positiivista, ja taskutuhkiksi oli jopa käyty kyselemässä teltalta, joten tieto kampanjasta oli levinnyt hyvin.

6.1.1 Zero Waste Finland

Zero Waste Finlandin Päivi Korttilallin (sisäinen tietolähde, 19.8.2022) tekemä innovaatioehdotus perustui siihen, että sairaalasta saataisiin kerättyä tarpeeksi verensokeriliuskapurkkeja. Oulun kaupunginsairaala lähti mukaan verensokeriliuskapurkkien keräykseen, mutta Korttilallin mukaan toteutuksessa oli hieman haasteita. Sairaalalla on vielä paljon tekemistä jätteiden kierrätyksen kanssa, ja tällainen kampanjakeräys olisi tarvinnut enemmän kannustusta ja muistuttelua keräyksen aikana.

Kuva 6. Taskutuhkikset tarroineen (kuva: Henna Rautio).

Zero Waste Finland oli tilannut taskutuhkisten kansiin tarroja, mutta niiden toimitus oli viivästynyt. Tämän vuoksi kansiin kirjoitettiin aluksi tussilla yhdistyksen nimi. Tarrat kuitenkin saatiin festivaalialueelle viime hetkellä, joten suurin osa taskutuhkiksista sai kuvan mukaisen tarran korkkiinsa.

Päivi Korttilallin (henkilökohtainen tiedonanto, 19.10.2022) mukaan Zero Waste Finland oli tyytyväinen testaukseen. Hankeinnovaatio vastasi hänen mukaansa hyvin yhdistyksen ajattelutapaa, joka kannustaa vähentämään jätettä ja tavoittelemaan elämäntapaa, josta jätettä ei synny. Olennaista yhdistyksen ideassa oli se, ettei taskutuhkiksi varten hankittu mitään uutta, vaan otettiin sairaasta tyhjentyneet verensokeriliuskapurkit uusiokäyttöön.

Korttilalli (henkilökohtainen tiedonanto, 19.10.2022) listasi muutamia asioita, joita kannattaisi ottaa huomioon, jos vastaavaa toimintaa halutaan jatkossakin toteuttaa.

- Yhteistyö sairaalan kanssa kannattaa aloittaa hyvissä ajoin ennen tapahtumaa.
- Purkkikeräys voisi jatkua läpi vuoden.
- Sairaalaa/osastoja varten olisi hyvä tehdä infomateriaalia tyhjien purkkien keräämisestä (miksi ja miten kerätään).
- Ohjeistuksessa olisi hyvä ottaa huomioon myös jätteen vähentäminen purkkien keräyksessä, eli keräys käytettyyn pahvilaatikkoon, esim. tyhjään suojakäsinealaatikkoon (ei uusia muovi-/roskapusseja)
- Siivoojat olisi hyvä informoida keräyksestä, jotta kerätyt purkit eivät joudu roskiin.

Päivi Korttilalli (henkilökohtainen tiedonanto, 19.10.2022) kirjoittaa, että Zero Waste Finlandin puolelta olisi ollut hyvä olla mukana useampi vapaaehtoinen. Nyt mukana oli vain Päivi, koska Oulussa ei ole muita yhdistysaktiiveja tällä hetkellä. Itse Varjo-festareille yhdistyksestä tuli kuitenkin toinen vapaaehtoinen avuksi. Päivin suunnitelmissa oli myös itse käydä sairaalan osastoilla kertomassa purkkikeräyksestä, mutta ajanpuutteen vuoksi käyntejä ei ollut tarpeeksi.

Korttilallin (henkilökohtainen tiedonanto, 19.10.2022) mukaan Varjossa toteutetun innovaatio-testauksen myötä olisi mahdollisuus miettiä, että kuka, tai mikä organisaatio ottaisi vastuullisen tumppauksen vastuulle. Hän jatkaa, että koska uusi jätelaki velvoittaa tuotteiden tuottajan vastaamaan roskaantumisen estämisestä, tässä tapauksessa vastuu siirtynee tupakayhtiöille. Ehkä kaupunki tai tapahtumajärjestäjä tulevaisuudessa laskuttaa tupakayhtiöitä, ja järjestää purkkien keräyksen sairaalassa sekä hoitaa myös taskutuhkisten jaon festareilla. Korttilalli kertoo, että Zero Waste Finland Ry on kiinnostunut edistämään asiaa, mutta vapaaehtoisten vähyyden vuoksi toiminta on tällä hetkellä vaikeaa.

6.1.2 Mulperi Media

Mulperi Media toteutti vastuullinen tumpkaus-markkinointikampanjan, joka näkyi Varjon sosiaalisessa mediassa sekä festivaalilavojen screeneillä.

Kuva 7. Markkinointikampanja screeneillä (kuva: Sanni Hujanen).

Mulperi Median ideoima tumpkipartio vaihtui tapahtumapaikalla enemmänkin taskutuhkisten jakopartioksi. Tumpkipartion (sisäinen tietolähde, 19.8.2022) alkuperäinen idea oli kiertää kahden ihmisen voimin festivaalialueella tuhkakuppisäiliöiden kanssa. Ihmiset olisivat voineet tyhjentää taskutuhkikset säiliöihin, ja samalla olisi seurattu miten kampanja sujuu. Koska tupakointi oli festivaalialueella kielletty muualla kuin merkityillä tupakointialueilla, koettiin tumpkipartion alkuperäinen idea hieman turhaksi.

Taskutuhkikset toimivat varmasti hyvin myös silloin, kun tupakointi tapahtuikin syystä tai toisesta muualla kuin sallitulla tupakointialueella. Taskutuhkis voi sellaisessa tilanteessa vähentää tumppien päätymistä luontoon, mikä juuri oli Varjon ympäristöhaaste.

Kuva 8. Mulperi Median tumppipartio (kuva: Sanni Hujanen).

6.2 Testauksen haasteet

Vastuullinen tumppaus -innovaatiotestaus toteutettiin ensimmäistä kertaa, ja siihen liittyi joitakin haasteita erittäin huonoista sääolosuhteista puutteelliseen kommunikointiin.

Tapahtumapaikalla perjantaina selvisi, ettei Zero Waste Finlandille ollut järjestetty telttaa. Se olisi ollut tarpeen huonon sään vuoksi. Zero Waste Finlandin puolelta ei ollut kokemusta tapahtumissa toimimisesta, joten he eivät olleet hoksanneet pyytää telttaa etukäteen eikä sitä valitettavasti järjestynyt festivaalin alkaessa. Olisi ollut hyvä, jos käytännön asioita olisi käyty enemmän läpi ennen festivaalia.

Selvisi myös, että festivaalin järjestyksenvalvojilla ei ollut tietoa innovaatiotestauksesta. Tapahtuman aikana oli tullut eteen tilanteita, joissa henkilö oli polttanut tupakointipaikan ulkopuolella, koska oli ajatellut, että taskutuhkikset antavan siihen luvan. Tämä oli aiheuttanut

hieman hankaluuksia järjestyksenvalvojille. Testauksesta infoaminen olisi ollut festivaalituo-
tannon asia, joka oli harmillisesti jäänyt tekemättä.

Yhteydenpitoa testaajien ja festivaaliorganisaation välillä olisi pitänyt olla enemmän. Ehkä
myös hankkeen olisi pitänyt olla aktiivisempi, ja varmistaa, että kaikki on kunnossa. Testauk-
sen toteutuksessa olisi ollut hyvä miettiä tarkemmin palvelumuotoilun prosessia, jotta siihen
liittyvät asiat olisivat olleet kaikilla tiedossa ja yllätyksiltä olisi voitu välttyä. Haasteista huoli-
matta testausta voi kuitenkin pitää onnistuneena, ja palaute oli suurimmaksi osaksi positiivista.

6.3 Varjon tuottajan palaute

Laitoin sähköpostitse Varjo-festivaalin tuottaja Hanna Takkulalle muutaman kysymyksen, ja
saamieni vastausten perusteella festivaalin puolelta oltiin myös tyytyväisiä testaukseen.

Ensimmäiseksi kysyin Hannalta, oliko Varjo-festivaali tyytyväinen testaukseen ja oliko se hä-
nen mielestään onnistunut. Hanna Takkula (henkilökohtainen tiedonanto, 7.10.2022) kirjoitti,
että he olivat erittäin tyytyväisiä testaukseen. Hänen mielestään sokeriliuskepurkkien uudel-
leenkäyttö taskutuhkiksina oli todella hieno ajatus, ja oli mahtavaa saada mukaan markki-
nointitiimi auttamaan viestimisessä asiakkaille päin.

Hanna Takkulan (henkilökohtainen tiedonanto, 7.10.2022) mukaan kaikilla testauksen osa-
puolilla oli haasteita testauksen toteutuksessa. Esimerkiksi kerättäviä purkkeja hävitettiin va-
hingossa sairaalalla, eikä markkinointitiimi saanut omia purkkeja kuvattavaksi materiaaleihin,
mutta silti hänen mielestään testaus oli onnistunut pilotti. Hanna kertoi, että testauksessa he
saivat selville ongelmakohdat ja oppivat, miten jatkossa kannattaa toimia. Takkulan mukaan
myös Varjo-festivaalin asiakkaat ottivat purkit vastaan positiivisin mielin ja niitä mitä ilmeisim-
min käytettiin myös. Haasteellisten sääolosuhteiden vuoksi aivan konkreettisia mittauksia,
esim. tumpien määrää nurmikolla, ei voitu suorittaa.

Kysyessäni mitä olisi voinut tehdä toisin, Takkula (henkilökohtainen tiedonanto, 7.10.2022)
mainitsee viestinnän. Kommunikointi eri osapuolten välillä olisi voinut olla tiiviimpää. Hän har-
mitteli, ettei voinut tapahtuma-alan resurssipulan takia olla itse aktiivisemmin mukana projek-
tissa. Takkulan mukaan sairaalan purkkikeräykseen olisi tarvittu myös sisäistä markkinointia
innovaation tiimoilta, jotta purkkien keräys olisi ollut tehokkaampaa.

Takkula (henkilökohtainen tiedonanto, 7.10.2022) kirjoittaa myös, että tupakointisäännöistä tiedottaminen asiakkaille oli Varjo-festivaalin puolelta myös puutteellista, koska osa kävijöistä oletti, että taskutuhkis oikeuttaa tupakoimaan missä vain tapahtuma-alueella. Hänen mukaansa olisi myös ollut hyvä, jos taskutuhkiksille olisi saatu parempi näkyvyys festarialueella.

Viimeiseksi kysyin, aikooko Varjo-festivaali jatkaa vastuullisen tumppauksen edistämistä ensi vuonna. Tähän Hanna Takkula (henkilökohtainen tiedonanto, 7.10.2022) vastasi, että vastuulliseen tumppaukseen kannustaminen tulee jatkumaan jollain tavalla, minimissään ainakin tapahtuman viestinnässä. Takkula lisää, että festivaali olisi myös valmis jatkamaan yhteistyötä Zero Waste Finlandin kanssa innovaation tiimoilta. Paras skenaario olisi Hannan mukaan se, jos Varjo saisi mukaan myös sponsoreita ja yhteistyökumppaneita jalostamaan ideaa eteenpäin.

6.4 Euroopan kestävin kulttuuripääkaupunki-hankkeen ajatuksia

Kysyin innovaatiotestauksen mahdollistaneen Euroopan kestävin kulttuuripääkaupunki -hankkeen edustajien ajatuksia testauksesta ja sen toteutuksesta. Hankkeen (henkilökohtainen tiedonanto, 4.11.2022) puolelta oltiin pääasiallisesti erittäin tyytyväisiä testaukseen. Hanketiimin mukaan kahden lähtökohtaisesti erillisen innovaation yhdistämisessä onnistuttiin, mutta asioiden sopiminen ja järjestäminen oli sen vuoksi tavanomaista testausta haastavampaa.

Alun perin tarkoituksena oli testata Zero Waste Finlandin Minituhkis-innovaatiota, jossa jaettiin sairaalalta kerättyjä muovipurkkeja festarikävijöille kannettaviksi taskutuhkiksiksi. Toinen innovaatio, markkinointikampanja, oli luotu tukemaan taskutuhkisten jakamista. Hankkeen edustajien (henkilökohtainen tiedonanto, 4.11.2022) mukaan kahden testauksen yhdistäminen koordinoitusti ennen Varjo-festivaalia sujui varsin hyvin, eikä tapahtuman aikanakaan ilmennyt varsinaisia ongelmia testaaajien välillä.

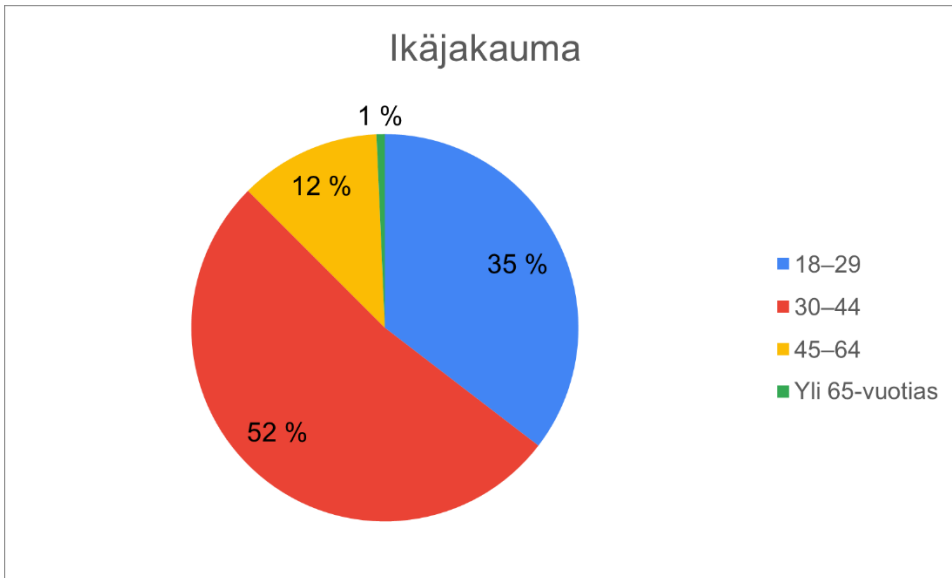
Sen sijaan yhteydenpito ja asioista sopiminen festivaaliorganisaation kanssa oli hanketiimin (henkilökohtainen tiedonanto, 4.11.2022) mukaan ajoittain haastavaa, eikä konseptia ehditty miettiä kunnolla loppuun saakka. Tähän vaikutti ilmeisesti resurssien puute. Esimerkiksi tupakointiin liittyvät rajoitukset festivaalialueella ja sen myötä taskutuhkisten käyttötarkoitus olisi pitänyt ottaa huomioon jo testauksen suunnitteluvaiheessa. Myös taskutuhkisten jakopisteen paikka olisi ollut hyvä sopia etukäteen. Onneksi kuitenkin toinen toimija jakoi telttansa testaaajien kanssa, mikä vaikutti ratkaisevasti testaaajien toimintakykyyn sadesäällä.

Tästä testauksesta hanketiimi (henkilökohtainen tiedonanto, 4.11.2022) kertoo oppineensa, että heidän olisi kannattanut olla ennakkosuunnittelussa tiiviimmin mukana ja käydä testaukseen liittyvät asiat läpi myös suoraan Varjon tapahtumatuotannon kanssa. Nyt luotettiin liaksi siihen, että testaajat ja festivaalituotanto sopivat asiat keskenään. Yhteistyösopimukseen Varjon kanssa olisi myös kannattanut kirjata kävijäkyselyn julkaisemisen deadline, koska nyt kyselyn tulokset saatiin vasta lokakuussa.

Hanketiimin (henkilökohtainen tiedonanto, 4.11.2022) mukaan testauksista saadaan aina kuitenkin paljon hyödyllistä tietoa myös prosessien ja käytäntöjen kehittämistä varten ja molemmat innovaatiotestaukset onnistuivat hyvin muutamista haasteista ja sääolosuhteista huolimatta. Markkinointikampanja sai melko hyvin näkyvyyttä, ihmiset ottivat taskutuhkikset positiivisesti vastaan ja tuntuivat ymmärtävän kokeilun tarpeellisuuden. Hanketiimin mukaan erityäin positiivista oli myös se, että Varjo-festivaali oli kiinnostunut jatkamaan yhteistyötä myös ensi vuonna.

7 VARJO-FESTIVAALIN KÄVIJÄKYSELYN TULOKSET

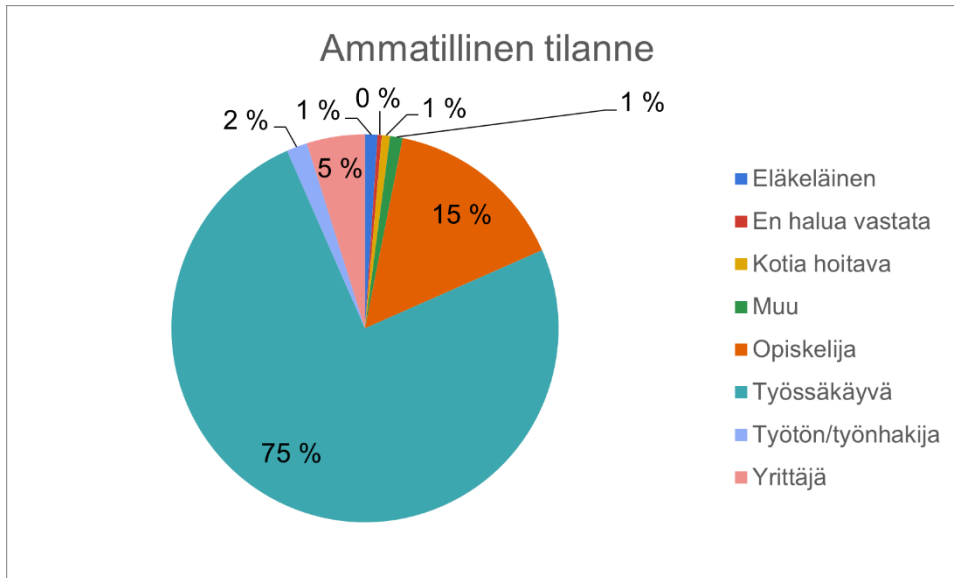
Varjo-festivaalin toteuttama kävijäkysely oli auki 11.-23.10.2022 ja se oli suunnattu Varjo-festivaaleilla käyneille. Vastaajia oli 288 kpl. Koska Varjo-festivaalin ikäraja on K-18, oletus on, että kaikki kyselyyn vastanneet ovat täysi-ikäisiä. Alla olevasta ympyrädiagrammista näkyy vastaajien ikäjakauma.

Kuvio 2. Varjo-festivaalin kävijäkyselyn vastaajien ikäjakauma.

Vastaajien ikäjakauman perusteella näkee, että suurin osa (52 %) vastaajista on 30–44-vuotiaita. Seuraavaksi suurin ikäluokka on 18–29-vuotiaat. 45–64-vuotiaita oli 12 %, ja yli 65-vuotiaita vastaajia 1 %.

Kävijäkyselyssä kysyttiin myös vastaajien ammatillista tilannetta, ja enemmistö (75 %) kertoi olevansa työssäkäyviä. Opiskelijat olivat seuraavaksi isoin ryhmä 15 %:n edustuksella, ja yrittäjiä oli 5 %. Muiden vastausvaihtoehtojen prosenttiosuudet jäivät hyvin pieniksi.

Kuvio 3. Varjo-festivaalin kävijäkyselyn vastaajien ammatillinen tilanne.

Kyselyssä oli neljä kysymystä vastuulliseen tumppaukseen liittyen. Kysymyksistä kolme oli monivalintakysymyksiä, ja yhteen pystyi vastaamaan omin sanoin. Kysymyksillä pyrittiin selvittämään, olivatko kävijät nähneet testaukseen liittyvän markkinointikampanjan ja vaikuttiko se tupakointiin tapahtuman aikana, sekä käyttivätkö he taskutuhkista tapahtuman aikana ja millaiseksi sen käyttö koettiin. Vastauksista saadaan myös osviittaa, miten kahden innovaation yhdistäminen onnistui.

7.1 Vastuullinen tumppaus -osion 1. kysymys

Kävijäkyselyn vastuullinen tumppaus -osion ensimmäisessä kysymyksessä selvitettiin, kuinka hyvin vastuullinen tumppaus-markkinointikampanja oli tavoittanut Varjo-festivaalin kävijöitä. Kysymys oli monivalintakysymys, ja siihen saatiin 243 vastausta.

Muistatko nähneesi Varjo-festivaalin sosiaalisessa mediassa tai festivaalin aikana kampanjointia vastuulliseen tumppaukseen liittyen?

243 vastausta

Kuvio 4. Varjo-festivaalin kävijäkyselyn vastuullinen tumpkaus -osion kysymyksen nro 1 vastausjakauma (henkilökohtainen tiedonanto, 24.10.2022).

Vastuullinen tumpkaus -markkinointikampanja toteutettiin Instagramissa, Facebookissa ja paikan päällä Kuusisaarella. Varjo-festivaalilla on Facebookissa 2,6 tuhatta seuraajaa, ja Instagramissa vastaava luku on 2159. Kampanja aloitettiin 26.7., eli tapahtumaa edeltävällä viikolla.

Vastausten perusteella kampanja oli tavoittanut yli 50 % vastaajista sosiaalisessa mediassa. Vastausten määrä ei ole kovin suuri, mutta mielestäni on hyvä, että vastaajista yli puolet on tavoitettu vähintään sosiaalisessa mediassa. Oliko sosiaalisen median kampanja-aika tarpeeksi pitkä, vai olisiko sen pitänyt alkaa jo aiemmin? Vastausten perusteella voi päätellä, että kampanja olisi voinut olla pidempikin, jotta tavoitavuus olisi ollut parempi.

Toisaalta yli neljäsosa (25,9 %) vastanneista kertoi, etteivät he olleet törmänneet markkinointikampanjaan ollenkaan, mikä on erittäin valitettavaa. Voi olla, että osa tämän vastausvaihtoehdon valinneista eivät ole tupakoitsijoita, ja sen vuoksi kampanja ei ole kiinnittänyt heidän huomiotaan.

Koska myös kävijäkysely on toteutettu sosiaalisessa mediassa, on markkinointikampanjan tavoitavuus ollut jostain syystä huonompi kuin kävijäkyselyn. Tämä kertoo myös siitä, ettei festivaalialueella ole ollut riittävästi kampanjamateriaaleja. Kampanjamateriaalien vähyys alueella selittyy osittain varmasti sillä, ettei testaukseen haluttu hankkia uusia materiaaleja kestävän kehityksen näkökulman vuoksi. Olisiko kuitenkin voinut hankkia uudelleen käytettäviä kampanjamateriaaleja?

16,5 % vastaajista oli nähnyt Vastuullinen tumppaus -kampanjointia sekä sosiaalisessa mediassa että festivaalin aikana. Tämän luvun olisi toivonut olevan suurempi, mutta on kuitenkin hyvä, että kävijöitä tavoitettiin sekä sosiaalisessa mediassa että itse tapahtumassa.

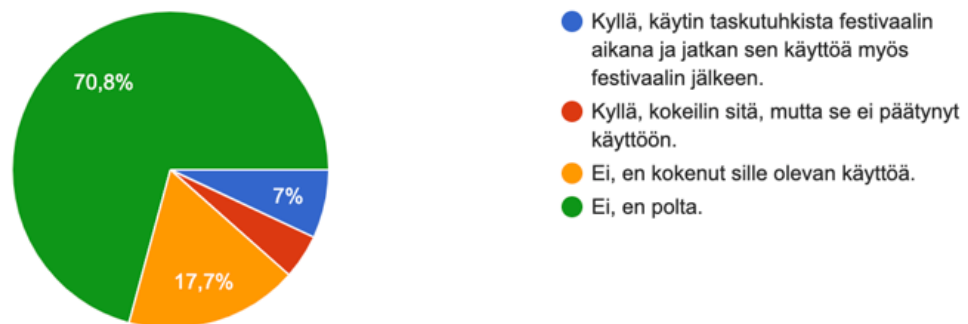
Festivaalin aikana kampanjointia oli nähnyt vain 7,4 % kävijäkyselyn vastaajista. Vastuullinen tumppaus -kampanja näkyi tapahtuma-alueella lavan molemmin puolin olevilla isoilla scree-neillä, mutta varmasti näkyvyyttä olisi voinut parantaa. Tapahtuman aikana satoi ajoittain todella rankasti vettä, joten voi olla, että myös sääolosuhteet vaikuttivat kampanjan näkyvyyteen. Tähän lukuun vaikutti myös kampanjamateriaalien puuttuminen festivaalialueelta. Myös se, ettei taskutuhkisten jakopiste ollut optimaalisella paikalla tupakointialueisiin nähden, saattoi vaikuttaa alhaiseen prosenttiosuuteen.

7.2 Vastuullinen tumppaus -osion 2. kysymys

Toisella monivalintakysymyksellä selvitettiin taskutuhkisten käyttöä festivaaleilla ja mahdollisesti vielä sen jälkeen. Kysymykseen tuli 243 vastausta.

Käytitkö taskutuhkista festivaalin aikana?

243 vastausta

Kuvio 5. Varjo-festivaalin kävijäkyselyn Vastuullinen tumppaus -osion kysymyksen nro 2 vastausjakauma (henkilökohtainen tiedonanto, 24.10.2022).

Suurin osa vastaajista (70,8 %) kertoi, ettei polta. Näin ollen he eivät olleet Vastuullinen tumppaus -kampanjan kohderyhmää, eivätkä olleet käyttäneet taskutuhkista. Tupakointi on vähentynyt, joten tämän vastausvaihtoehdon suuri prosenttiosuus ei yllättänyt.

17,7 % vastaajista ei ollut käyttänyt taskutuhkista festivaalin aikana, koska sille ei koettu olevan tarvetta. Tämä vastausvaihtoehto oli hieman huonosti muotoiltu, koska vastauksesta ei varmasti selvinnyt, polttiko vastaaja vai ei. Festivaalin tupakointialueella oli tietysti tuhkakuppeja, joten voi olla, että tarvetta taskutuhkikselle ei koettu olevan sen vuoksi.

Vastaajista 7 % käytti taskutuhkista festivaalin aikana, ja aikoo jatkaa sen käyttöä myös nyt festivaalin jälkeen. Vaikka prosenttiosuus on pieni, on kuitenkin positiivista, että taskutuhkiksia on myös jäänyt käyttöön. Markkinointikampanjalla haluttiin kannustaa vastuulliseen tump-paukseen, ja mitä suurempi määrä ihmisiä innostui asiasta, sitä parempi.

4,5 % kysymykseen vastanneista kokeili taskutuhkista, mutta se ei päätynyt käyttöön. On hyvä, että taskutuhkista on ainakin kokeiltu. Tietysti olisi ollut suotavaa, että se olisi myös jäänyt käyttöön.

Kyselyn vastaajista yhteensä 11,5 % käytti tai kokeili taskutuhkista. Osuus on mielestäni pi-lottitestaukselle aivan hyvä tulos. Jos kampanjointia jatketaan tulevina vuosina, tämä prosenttiosuus tulee toivon mukaan kasvamaan.

7.3 Vastuullinen tumpkaus -osion 3. kysymys

Kolmas, avoin kysymys, pyrki selvittämään, millaiseksi taskutuhkisten käyttö koettiin. Tähän kysymykseen saatiin vähiten vastauksia (24 kpl). Mielestäni oli hyvä, että kysymyksissä oli mukana yksi, johon saattoi vastata omin sanoin. Näin saatiin monipuolisempia vastauksia ja todellisia käyttäjäkokemuksia. Vastauksissa tuli sekä positiivista että kriittistä palautetta, jotka molemmat ovat hyödyllisiä jatkoa ajatellen.

Suurin osa vastauksista oli positiivisia, ja niissä nousi esiin helppous, kätevyys ja vaivattomuus. Kahdessa vastauksessa kritisoitiin tupakoinnin leviämistä koko festivaalialueelle, ja yhdelle vastaajalle oli ollut epäselvää, oikeuttaako taskutuhkis tupakoimiseen muuallakin kuin tupakointialueella. Tämä ongelma tuli esille jo festivaalin aikana, ja siihen yritettiin puuttua järjestyksenvalvonnalla ja muistuttamalla tupakointipaikoista sosiaalisessa mediassa. Myös Zero Waste Finlandin ja Mulperi Median edustajat kertoivat asiasta festivaalikävijöille taskutuhkiksia jakaessaan.

Myös jo aiemmin mainitsemani asia, taskutuhkisten jakopisteen huono sijainti, näkyi avoimissa vastauksissa. Kuusi vastaajaa kertoi, etteivät olleet löytäneet taskutuhkisten jakopistettä, tai he eivät tieneet, että sellaisia jaettiin. Toivon mukaan asiaan saadaan muutos ensi vuonna, jos taskutuhkisten jakoa jatketaan.

Taulukko 1. Varjon kävijäkyselyn vastuullinen tumppaus -osion 3. kysymyksen vastaukset.

Ihan jees
Helppo
Hyvä idea, mutta Kesärauhassa jaettiin mielestäni parempia taskutuhkiksiä
Todella hyvä festareilla 🙌
Tuolloin vielä poltin ja minulla oli oma taskutuhkis mukana joka on kätevä. Käytin myös ystävien alueelta saamia taskutuhkiksiä. Tuhkikset eivät ole enää käytössä sillä en enää tupakoi.
Hyvä idea, hieman isompi olisi saanut olla
En saanut taskutuhkista, olisin kokeillut mielelläni.
Upea keksintö. Haittapuolena ihmiset tupakoivat muualla kuin tupakointialueella
Se oli kätevä ja käytössä
En löytänyt koko paikkaa, mistä sen saa :(
Hyvä idea, helppoa
Oli hankala saada selvyyttä, saiko sitä käyttää muuallakin kuin tupakointialueilla
Hyvä
Poltan, mutta en löytänyt festarialueelta tuhkiksiä
Hyvä juttu, en yleensäkään heitä natsoja maahan
Kaverit jotka polttaa piti tätä erittäin hyvänä asiana
En tiennyt mistä sellaisen saa.
En löytänyt taskutuhkispistettä joten jäi kokematta
En käyttänyt, en polta. MUTTA: ihmiset polttivat joka puolella js jouduin siirtymään seurueeni kanssa koko ajan toisaalle. Ihan keikan eturivissäkin poltettiin. Oliko taskutuhkisten idea saada polttaa missä vain? Käsittääkseni siellä oli erilliset tupakkapaikat. En tule enää jatkossa, jos tupakointia tapahtuu missä vain eikä sitä valvota. Haluan savuttoman kokemuksen festareiltani.
helppoa ja vaivatonta
Kätevä!
Mutta huippu idea! Olispa tupakoitsijoilla aina tuommoinen taskussaan...
Ai jaettiin jotaki tuhkiksiä? Aina paan taskuun jos en suoraa roskeen. En halua roskittaa tai jättää tumppeja lintujen ruuaksi :(
No ihan hyvä

7.4 Vastuullinen tumppaus -osion 4. kysymys

Neljänteen monivalintakysymykseen tuli 241 vastausta. Sen avulla selvitettiin, vaikuttiko testauksen markkinointikampanja kävijöiden tupakoimiseen tapahtuman aikana. Kysymyksen asettelussa olisi voinut miettiä, olisiko sanan ”tupakoiminen” tilalla pitänyt olla ”tumppaaminen”.

Vastuullinen tumppaus -markkinointikampanja sisälsi muun muassa somemarkkinointia, taskutuhkisten jakoa sekä infotaulumainoksia. Vaikuttiko vastuullinen tumppaus -markkinointikampanja omaan tupakoimiseesi festivaalilla?

241 vastausta

Kuvio 6. Varjo-festivaalin kävijäkyselyn Vastuullinen tumppaus -osion 4. kysymyksen vastausjakauma (henkilökohtainen tiedonanto, 24.10.2022).

Enemmistö kysymykseen vastaajista (68,9 %) ei tupakoinut. Tämä sopii osion ensimmäisen kysymyksen ei-tupakoitsijoiden määrään (70,8 %). 12,4 % vastaajista valitsi vaihtoehdon: ”Ei, tumppaan jo muutenkin vastuullisesti, markkinointikampanjalla ei ollut vaikutusta”. Tämä kertoo siitä, että yli viidesosa vastanneista tupakoitsijoista oli huomionnut kampanjan, mutta toimivat jo vastuullisesti, joten se ei vaikuttanut heidän tupakoimiseensa.

Tietoisuus vastuullisesta tumppauksesta oli vaikuttanut 12 %:n tupakoimiseen ja tumppaukseen festivaaleilla. Kuvan ympyrädiagrammista puuttuu punaisen ja vihreän sektorin prosenttiluvut. Ne ovat punainen 5 %, ja vihreä 1,7 %. Vastaajista 5 % oli hieman tietoisempia toiminnastaan, mikä sekin on positiivinen tulos.

Vain 1,7 % ilmoitti, ettei markkinointikampanja vaikuttanut heidän käytökseensä festivaaleilla. Tämä vaihtoehto on hieman ongelmallinen, koska tähän olisi voinut vastata myös henkilö, joka ei polta.

8 POHDINTA

Opinnäytetyöni aihe on hyvin rajattu, mikä oli hyvä asia. Aihe oli helppo hahmottaa, ja sen parissa oli selkeä ja mukava työskennellä. Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää, miten Euroopan kestävin kulttuuripääkaupunki -hankkeen mahdollistama Varjo-festivaalilla toteutettu Vastuullinen tumppaus -innovaatiotestaus sujui, sekä miten kahden eri innovaation yhdistäminen onnistui. Halusin myös selvittää, kannustiko innovaatiotestaus taskutuhkiksen käyttäjiä jatkamaan vastuullista tumppausta myös festivaalin jälkeen.

Vahvuuksiani opinnäytetyöprosessin hallinnassa ovat olleet rauhallisuus, päättäväisyys ja oman työn johtaminen. Minulla on ollut selkeä päämäärä, jota kohti olen kulkenut keväästä saakka. Opinnäytetyöprosessini oli melko tiivis ja se alkoi nopealla aikataululla keväällä, vaikkakin varsinainen työskentelyvaihe alkoi Varjo -festivaalista elokuun alussa.

Selkeästä päämäärästä huolimatta opinnäytetyöprosessini on tuntunut välistä hieman sekavalta. Tämä johtui osittain varmasti siitä, etten tehnyt tarpeeksi suunnittelutyötä ennen varsinaisen työn aloittamista. Opinnäytetyöhön liittyvät kurssit ovat olleet käynnissä omaan työskentelyyni nähden väärään aikaan, ja olisikin ollut parempi, jos kurssit olisi voinut suorittaa ainakin ennen varsinaista kirjoitusvaihetta. Pysyin kuitenkin suunnitellussa ja sovitussa aikataulussa, eikä esimerkiksi Varjon kävijäkyselyn ajankohdan viivästyminen vaikuttanut työni etenemiseen.

Kun kyseessä oli isossa tapahtumassa, ihmisten parissa, toteutettava testaus, olivat havainnointi ja kysely mielestäni toimivat tutkimusmenetelmät opinnäytetyöhöni. Opinnäytetyöni koostaa yhteen Euroopan kestävin kulttuuripääkaupunki -hankkeen, Zero Waste Finlandin, Varjon ja Mulperi Median kokemukset sekä Varjon kävijäkyselyn tulokset. Kävijäkyselyn tulokset antoivat paljon tietoa, mutta kysymysten muotoilua olisi pitänyt miettiä vielä tarkemmin. Niin vastauksista olisi voinut saada vielä enemmän irti. Jälkikäteen tarkasteltuna osa vastausvaihtoehdoista tai kysymysten muotoilusta oli liian ympäröityä.

Kaikilta osapuolilta saadun, pääosin positiivisen palautteen perusteella voi sanoa, että Euroopan kestävin kulttuuripääkaupunki -hankkeen mahdollistama vastuullinen tumppaus-innovaatiotestaus sujui hyvin, ja kahden eri innovaation yhdistäminen onnistui. Innovaatiot eivät olisi toimineet yksinään yhtä hyvin. Varjon kävijäkyselyn vastauksista selviää, että pieni osa

vastaajista kertoi jatkaneensa taskutuhkiksen käyttöä myös festivaalin jälkeen, mikä vastaa yhteen opinnäytetyöni kysymyksistä.

Ympäristöinnovaatioiden testauksista tapahtumissa ei ole aiemmin tehty opinnäytetyötä, joten työstäni voi saada hyviä vinkkejä, miten tällaisissa testauksissa kannattaisi toimia. Opinnäytetyöstäni on myös varmasti hyötyä, jos vastuullisen tumppauksen kampanjaa jatketaan tulevana vuosina. Opinnäytetyöni on kattava paketti Euroopan kestävin kulttuuripääkaupunki -hankkeelle Varjossa toteutetusta innovaatiotestauksesta ja siitä, miten kaksi innovaatiota voidaan yhdistää. Sain vastaukset kysymyksiin, joita halusin opinnäytetyössäni selvittää.

LÄHTEET

- Dahlström, K. (1.6.2022) *Nyt alkaa entistä vastuullisempi festarikesä: voisiko yleisön tanssimisen valjastaa sähköntuotantoon?* Mun Oulu. <https://www.munoulu.fi/artikkeli/-/id/nyt-alkaa-entista-vastuullisempi-festarikesa-voisiko-yleison-tanssin-valjastaa-sahkontuotantoon->
- Ekokompassi. (i.a.-a). *Ympäristöjärjestelmä.* <https://ekokompassi.fi/ymparistojarjestelma/>
- Ekokompassi. (i.a.-b). *Sertifikaatti.* <https://ekokompassi.fi/sertifikaatti/>
- Ekokompassi. (i.a.-c). *Asiakkaamme.* <https://ekokompassi.fi/asiakkaamme/>
- Ekokompassi, (i.a.-d). *Yritys.* <https://ekokompassi.fi/yritys/>
- Euroopan aluekehitysrahasto EAKR). (i.a.). *Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) rahoittaman hankkeen kuvaus.* <https://www.eura2014.fi/rctiepa/projekti.php?projektkoodi=A74983>
- Euroopan kestävin kulttuuripääkaupunki. (i.a.-a). *Pelastetaanko sinun keksinnölläsi maailma – tai edes yksi tapahtuma?* <https://futureevents oulu.com/>
- Euroopan kestävin kulttuuripääkaupunki. (i.a.-b). *Ehdota innovaatiota.* <https://futurevents oulu.com/hae-mukaan/>
- Euroopan nuorisoportaaali. (7.9.2021). *Miten voin pienentää hiilijalanjälkeäni?* https://youth.europa.eu/get-involved/sustainable-development/how-reduce-my-carbon-footprint_fi
- Flow Festival. (i.a.). *Flow Festival on käynnistänyt uuden ympäristöhankkeen.* <https://www.flowfestival.com/news/flow-festival-on-kaynnistanyt-uuden-ymparistohankkeen/>
- Härmä, T. ,& Nasib, N. (i.a.). *Kestävän kehityksen keskeiset käsitteet.* Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/kestavan-kehityksen-keskeiset-kasitteet>
- Innofest. (i.a.) *How it works. Innofest ensures that the step to the market is successful for more and more startups.* <https://innofest.co/en/how-why-it-works/>
- Into Seinäjoki. (2.5.2022). *TEST IT -tapahtumista buustia bisnekseen 2020–21* [video]. YouTube. https://youtu.be/3X_oa7zs7ZQ
- Jokinen, V. (15.7.2022). *Festivaalit haluavat olla ekologisista, ja moni tukeutuu päästökompensointiin – asiantuntijan mielestä siinä on paljon ongelmia.* Yle. <https://yle.fi/uutiset/3-12536236>

- Jyväskylän yliopisto. (10.4.2015). *Havainnointi eli observointi*. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonhankintamenetelmat/havainnointi-eli-observointi-osallistuminen-ja-kenttaetyoe>
- Jyväskylän yliopisto. (13.6.2016). *Kyselyt*. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonhankintamenetelmat/kyselyt>
- Hassi, L., Paju, S., & Maila, R. (2015). *Kehitä kokeillen: Organisaation käsikirja*. Talentum Pro.
- Kennedy, M. (17.5.2022). *Coldplay powers green tour with kinetic dance floors, stationary bikes*. CBC. <https://www.cbc.ca/news/entertainment/coldplay-green-tour-1.6456170>
- Kestävä kehitys. (i.a.) *Mitä on kestävä kehitys?* <https://kestavakehitys.fi/kestava-kehitys>
- Kivelä, H. (2022). *Onnistuneen tapahtuman järjestäminen palvelumuotoilun keinoin* [AMK-opinnäytetyö, Tampereen ammattikorkeakoulu]. Theseus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202205067661>
- Landström, M. (29.1.2020). *Onko päästöjen kompensointi rahastusta? Päästöjen kompensointi on viime aikoina puhuttanut. Mitä se oikein tarkoittaa, voiko siihen luottaa ja milloin se on fiksu?* Sitra. <https://www.sitra.fi/blogit/onko-paastojen-kompensointi-rahastusta/>
- Liveto. (i.a.). *Tapahtuman pelikirja*. <https://materials.liveto.io/tapahtumanpelikirja/luvat/ymparistovastuu>
- Liveto. (23.5.2019). *Tapahtuman asiakaspolku*. Liveto. <https://blog.liveto.io/blog/tapahtuman-asiakaspolku>
- My news desk. (23.9.2019). *Yritykset testaamaan ideoitaan suurtapahtumiin*. <https://www.mynewsdesk.com/fi/into-seinajoki/news/yritykset-testaamaan-ideoitaan-suurtapahtumiin-371903>
- Opetushallitus. (i.a.). *Kestävän kehityksen keskeiset käsitteet*. <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/kestavan-kehityksen-keskeiset-kasitteet>
- Oulun kaupunki. (i.a.-a). *Hankkeet: Käynnissä olevat hankkeet*. <https://www.ouka.fi/oulu/tapahtumat/hankkeet>
- Oulun kaupunki. (i.a.-b). *Tapahtumajärjestäjän opas. Näin teet vastuullisen tapahtuman*. <https://www.ouka.fi/oulu/tapahtumat/ymparistovastuu>
- Pajunen, N. (24.5.2018). *Vinkkejä kestävien tapahtumien toteuttamiseen – hiihtokilpailuista kokouksiin*. Sitra. <https://www.sitra.fi/blogit/vinkkeja-kestavien-tapahtumien-toteuttamiseen-hiihtokilpailuista-kokouksiin/>

- Palvelumuotoilu Palo. (i.a.). *Palvelumuotoilu. Mitä on palvelumuotoilu?* <https://www.palvelumuotoilupallo.fi/palvelumuotoilu/>
- READ. (5.10.2021). Future of Festivals – Palvelumuotoilua tapahtuma-alalle. *READ*, 3/2021. <https://read.xamk.fi/2021/luovat-alat/future-of-festivals-palvelumuotoilua-tapahtuma-alalle/>
- Savuton Suomi. (i.a.). *Aikajana. Askel askeleelta savuttomaksi.* <https://savutonsuomi.fi/kohti-savutonta-suomea/aikajana/>
- Seinäjoki. (i.a.). *Seinäjoen tapahtumapaikat 3D-malleiksi ensimmäisenä Suomessa.* <https://www.seinajoki.fi/tiedotteet/seinajoen-tapahtumapaikat-3d-malleiksi-ensimmaisena-suomessa/>
- SFS Ry. (i.a.). *ISO 14000 Ympäristöjohtamisen standardisarja.* <https://sfs.fi/standardeista/tutustu-standardeihin/suosittu-standardit/iso-14000-ymparistojohtamisen-standardi-sarja/#Standardi>
- Sitra. (i.a.) *Tulevaisuussanasto.* <https://www.sitra.fi/tulevaisuussanasto/>
- Sitra. (15.2.2018). *Keskivertosuomalaisen hiilijalanjälki.* <https://www.sitra.fi/artikkelit/keskivertosuomalaisen-hiilijalanjalki/>
- Sjöstedt, T. (26.6.2018). *Mitä nämä käsitteet tarkoittavat?* Sitra. <https://www.sitra.fi/artikkelit/mita-nama-kasitteet-tarkoittavat/>
- Suomen ASH. (i.a.-a). *Tupakantumpit ovat ongelmajätettä.* <https://suomenash.fi/uutiset/2018/muistutus-maan-paivana-22-4-tupakantumpit-ovat-ongelmajatetta/>
- Suomen ASH. (i.a.-b). *Tumppi on maailman yleisin roska.* <https://suomenash.fi/tupakka/ymparistohaitat/tumppi-on-maailman-yleisin-roska/>
- Turunen, S. (i.a.). *Mitä on palvelumuotoilu?* Lamia. <https://lamia.fi/blog/mita-on-palvelumuotoilu>
- Uusiouutiset. (26.9.2022). *Kertakäyttöisiä muovituotteita valmistaville velvollisuus maksaa osa muoviroskien siivouskuluista – Tupakantumpeista ja muista muoviroskista noin viiden–seitsemän euron siivouskulut per asukas.* <https://www.uusiouutiset.fi/kertakayttoisia-muovituotteita-valmistaville-velvollisuus-maksaa-osa-muoviroskien-siivouskuluista-tupakantumpeista-ja-muista-muoviroskista-noin-viiden-seitsemän-euron-siivouskulut-pe/>
- Varjofestivaali. (29.3.2017). *Urbaani vaihtoehto paikalliselle festivaalitarjonnalle!* Tutustu ohjelmaan nettisivuilla www.varjofestivaali.fi. Lipunmyynti alkaa perjantaina 31.3. [Postaus]. Instagram. Haettu 28.11.2022. <https://www.instagram.com/varjofestivaali/>

Welling, S. (14.2.2022). *Turun ammattikorkeakoulussa kehitettiin tapahtumien hiilijalanjälkilaskuri*. Turun ammattikorkeakoulu. <https://www.turkuamk.fi/fi/artikkelit/3008/turun-ammattikorkeakoulussa-kehitettiin-tapahtumien-hiilijalanjalkilaskuri/>

Ympäristöministeriö. (i.a.-a). *Mitä on kestävä kehitys?*. <https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys>

Ympäristöministeriö. (i.a.-b). *Vapaaehtoiset päästökompensaatiot. Mitä vapaaehtoinen päästökompensaatio tarkoittaa?* <https://ym.fi/vapaaehtoiset-paastokompensaatiot>

Ympäristöministeriö. (i.a.-c). *Jätelaki ja asetukset – mikä muuttui, miten toimin?* <https://ym.fi/jatteet/jatelaki>

Ympäristöministeriö. (i.a.-d) *Usein kysytyjä kysymyksiä tiettyjen muovituotteiden ympäristövaikutusten vähentämistä koskevasta direktiivistä.* <https://ym.fi/tiettyjen-muovituotteiden-ymparistovaikutusten-vahentamista-koskeva-direktiivi-ukk>